

SUUREN VALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2014 vp

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta 2013

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä kesäkuuta 2013 lähettänyt suureen valiokuntaan käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon EU-politiikasta 2013 (VNS 6/2013 vp). Suuri valiokunta on päättänyt yhdistää selonteon käsittelyyn seuraavat selonteon jälkeen annetut perustuslain 97 §:n mukaiset E-selvitykset, jotka syventävät tai täydentävät selontekoa:

E 90/2013 vp Valtioneuvoston selvitys unionin toimivaltaa ja toissijaisuus- tai suhteellisuusperiaatteen toteuttamista koskevasta selvityksestä; E 91/2013 vp Valtioneuvoston selvitys EU/Komitologiamenettely ja delegoidut säädökset/Säädösten, joissa säädetään valvonnan käsittelevän sääntelymenettelyn käyttämisestä, mukauttaminen; E 113/2013 vp Valtioneuvoston selvitys EU-lainsäädännön ja lainsäädäntöehdotusten arvioinnista Suomen kannalta; E 116/2013 vp Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle — Kohti kilpailukykyisempää ja tehokkaampaa puolustus- ja turvallisuusalaa; E 119/2013 vp Valtioneuvoston selvitys Euroopan unionin neuvostossa käynnistyneestä keskustelusta oikeus- ja sisäasioiden alueen kehittämiseksi vuoden 2014 jälkeen; E 126/2013 vp Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta EMU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisesta; E 141/2013 vp Valtioneuvoston selvitys Euroopan ulkosuhdehallinnon kehittämisestä; E 143/2013 vp Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta Euroo-

pan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle — Sääntelyn toimivuus ja tuloksellisuus (REFIT): Tulokset ja jatkotoimet

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kaikki erikoisvaliokunnat ovat voineet antaa asiasta lausuntonsa. Lausunnon ovat toimittaneet lakivaliokunta (LaVL 16/2013 vp), maa- ja metsätalousvaliokunta (MmVL 30/2013 vp), sosiaali- ja terveysvaliokunta (StVL 12/2013 vp), puolustusvaliokunta (PuVL 11/2013 vp), talousvaliokunta (TaVL 31/2013 vp), ympäristövaliokunta (YmVL 25/2013 vp), sivistysvaliokunta (SiVL 24/2013 vp), hallintovaliokunta (HaVL 25/2013 vp), työelämä- ja tasa-arvovaliokunta (TyVL 12/2013 vp), ulkoasiainvaliokunta (UaVL 8/2013 vp), valtiovarainvaliokunta (VaVL 8/2013 vp) ja tarkastusvaliokunta (TrVL 3/2013 vp). Lausunnot on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu suuren valiokunnan työjaostossa.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- EU-asioiden valtiosihteri Kare Halonen ja ulkoasiainneuvos Eikka Kosonen, valtioneuvoston kanslia
- yksikön johtaja, lainsäädäntöneuvos Jaana Jääskeläinen, oikeusministeriö

SuVM 1/2014 vp — VNS 6/2013 vp

- finanssineuvos, apulaisosastopäällikkö Ilkka Kajaste ja ylijohtaja Jukka Pekkarinen, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Liisa Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Merja Mustonen, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- Euroopan parlamentin jäsen Tarja Cronberg
- Euroopan parlamentin jäsen Sari Essayah
- Euroopan parlamentin jäsen Satu Hassi
- Euroopan parlamentin jäsen Liisa Jaakonsaari
- Euroopan parlamentin jäsen Anneli Jäätteenmäki
- Euroopan parlamentin jäsen Sirpa Pietikäinen
- Euroopan parlamentin jäsen Mitro Repo
- Euroopan parlamentin jäsen Sampo Terho
- Euroopan parlamentin jäsen Hannu Takkula
- finanssipolitiikan tarkastuspäällikkö, KTT Heidi Silvennoinen, Valtiontalouden tarkastusvirasto
- tutkija Kristi Raik, ulkopoliittinen instituutti
- Euroopan parlamentin tiedotustoimiston päällikkö Pekka Nurminen, Euroopan parlamentti
- komission edustuston vt. päällikkö Sari Artjoki, komission Suomen edustusto
- professori Vesa Kannianen
- valtiotieteen tohtori Peter Nyberg
- professori Juha Raitio
- professori Matti Tuomala
- osastopäällikkö Tuomas Välimäki, Suomen Pankki
- pääekonomisti Eugen Koev, Akava ry
- puheenjohtaja Hanna-Mari Manninen, Alianssi ry
- Joonas Räsänen, Demarinuoret
- kilpailukyky- ja kasvuvastuualueen johtaja Leena Mörttinen, Elinkeinoelämän keskusliitto, EK
- hallituksen jäsen Mariam Rguibi, Eurooppa- nuoret ry
- puheenjohtaja Jirka Hakala, Keskustan Opiskelijaliitto ry (KOL)
- puheenjohtaja Susanna Koski, Kokoomuksen Nuorten Liitto
- puheenjohtaja Akseli Hakala, Kokoomuksen Opiskelijaliitto Tuhatkunta
- pääsihteeri Suvi Karhu, Perussuomalaiset Nuoret
- asiantuntija, kansainväliset asiat Pauliina Savola, Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten Liitto - SAMOK ry
- elinkeinoasioiden päällikkö, pääekonomisti Olli Koski, Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry
- puheenjohtaja Teppo Säkinen, Suomen Keskustanuoret
- puheenjohtaja Daniel Sazonov, Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- johtaja Antti Neimala, Suomen Yrittäjät
- kansainvälisten asioiden sihteeri Janina Mackiewicz, Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL)
- puheenjohtaja Niklas Mannfolk, Svensk Ungdom rf
- johtaja Mika Nykänen, Teknologiateollisuus ry
- kansainvälisten asioiden päällikkö Risto Kousa, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- erityisasiantuntija Janne Pelkonen, Työeläkevakuuttajat TELA ry
- liittohallituksen jäsen Otto Lehto ja puheenjohtaja Maria Ohisalo, Vihreiden nuorten ja opiskelijoiden liitto
- valtiotieteen maisteri Esko Aho
- professori Sixten Korkman
- tutkimusjohtaja Markku Kotilainen, tutkimuspäällikkö Ilkka Haavisto ja toimitusjohtaja Vesa Vihriälä, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos (ETLA)
- varapuheenjohtaja Juuso Aromaa, Vasemmistonuoret ry
- dosentti Matti Kari
- valtiotieteen maisteri Paaavo Lipponen
- suurlähettiläs René Nyberg
- professori Juho Saari
- professori Jukka Snell
- professori Kaarlo Tuori
- suurlähettiläs Jukka Valtasaari
- toimitusjohtaja Matti Vanhanen
- VTT, dosentti, johtaja Jaakko Kiander, Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen
- toimistopäällikkö Samu Kurri, Suomen Pankki.

Kirjallisen lausunnon ovat antaneet:

- Euroopan parlamentin jäsen Riikka Pakarinen
- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- Finanssialan Keskusliitto
- Palkansaajien tutkimuslaitos
- Sosialidemokraattiset Opiskelijat SONK ry
- Suomen julkisen alan ammattiliittojen EU-yhdistys FIPSU
- Nuorten EU:n tulevaisuutta visioinut ryhmä
- Kuntaliitto
- dosentti Johannes Pakaslahti
- tutkija Sini Laitinen-Kuikka.

Lisäksi suuren valiokunnan delegaatio on valiokuntamatkalla Brysselissä 11.—12.11.2013 kuullut seuraavia:

- pysyvä edustaja, suurlähettiläs Pilvi-Sisko Vierros-Villeneuve ja pysyvän edustajan sijainen, suurlähettiläs Marianne Huusko-Lampinen, Suomen pysyvä edustusto Euroopan unionissa
- suurlähettiläs Jan Store.

Valiokunnan valtuuskunta on Moskovassa 20.—21.1.2014 kuullut seuraavia:

- suurlähettiläs Hannu Himanen ja ministeri Päivi Laine, Suomen Moskovan suurlähetystö
- osaston päällikkö Ivan Soltanovski, Venäjän ulkoasiainministeriö
- johtaja Andrei Kortunov, RIAC-tutkimuskeskus
- puheenjohtaja Aleksei Konstantinovits Puskov, Venäjän valtionduuman kansainvälisten asioiden komitea
- edustuston päällikön sijainen Sven-Olov Carlsson, EU:n Moskovan edustusto
- johtaja Dmitri Trenin, Moskovan Carnegie-keskus.

Lisäksi suuressa valiokunnassa vieraili Britannian parlamentin alahuoneen valtuuskunta 21.11.2013. Vierailu oli osa Britanniaassa vuonna 2011 lanseerattua nk. EU Fresh Start -projektia.

Valiokunta järjesti myös 15.—31.1.2014 valtion OtaKantaa.fi -palvelimella julkisen kansalaiskeskustelun selonteon aiheista sekä 29.1.2014 avoimen chat-keskustelun.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

JOHDANTO: SELONTEON JA MIETINNÖN MERKITYS

Valtioneuvosto on toisen kerran antanut eduskunnalle hallituskauden EU-selonteon, jossa käsitellään keskeisiä Euroopan unionin kehittämistä sekä Suomen asemaa unionissa koskevia linjauksia. Suuri valiokunta pitää hyvänä, että kerran vaalikaudessa on tilaisuus käsitellä selonteon pohjalta Suomen EU-politiikkaa laajana kokonaisuutena, ja toivoo, että tästä menettelystä tulee pysyvä.

Suuri valiokunta toteaa, että vuonna 2011 hyväksytyn hallitusohjelman mukaan "Hallitus suhtautuu vakavasti kansalaisten Euroopan unionin toiminnasta esittämään kritiikkiin ja pitää kansalaisyhteiskunnan laaja-alaista osallistumista Eurooppa-asioiden käsittelyyn sekä niistä tiedottamista tärkeänä. Unionin ja sen kaikkien

toimielinten toiminnan ja varainkäytön on oltava tehokasta ja avointa. Suomi toimii Euroopan unionin sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamiseksi ja unionin legitimitetin kehittämiseksi. Eurooppalaista yhteistyötä on lisättävä niissä asioissa, joissa yhdessä toimiminen tuottaa lisäarvoa tai on EU:n ulkoisen vaikuttamisen kannalta tärkeää. Samalla on toissijaisuusperiaatteen kunnioittamista vahvistettava ja pidättäytyttävä sellaisesta sääntelystä, jonka tavoitteet voidaan saavuttaa yhtä hyvin tai paremmin kansallisella tasolla." Valiokunta katsoo, että selonteko antaa hyvän tilaisuuden arvioida hallitusohjelman EU:ta koskevien tavoitteiden saavuttamista.

Suuri valiokunta toteaa, että EU-selonteko on parhaimmillaan strateginen asiakirja, joka ohjaa Suomen vaikuttamista unionin päätöksenteossa

muun muassa asioiden priorisoinnin kautta. Hyväksyessään selontekoa koskevan suuren valiokunnan mietinnön eduskunta vahvistaa valtioneuvoston noudatettavaksi Suomen unionia koskevat, useampivuotiset strategiset tavoitteet. Selonteko ja mietintö annetaan myös eurooppalaisen kumppaneidemme käyttöön Suomen politiikkaa koskevana tietolähteenä.

VALIOKUNNAN NÄKEMYS TILANNEKUVASTA

Suuri valiokunta pyrkii tässä mietinnössä keskittymään selonteon mainitsemista tavoitteista niihin, joilla on katsottava olevan politiikkaa ohjaavaa, toiminnallista merkitystä. Tätä ennen valiokunta käsittelee lyhyesti sitä globaalia unionin asemaa koskevaa tilannekuvaa, joka on ollut valiokunnan lähtökohtana sen arvioidessa Suomen EU-politiikkaa koskevia strategisia tavoitteita.

Euroopan unionin lähiajan haasteet

Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston näemykseen Euroopan unionin kohtaamista haasteista. Valiokunta pitää kuitenkin tarkoituksenmukaisena laajentaa ja syventää valtioneuvoston esitystä johdantona kannanottoihinsa.

Muuttuva globaali ympäristö. Eurooppa on menettänyt asemiaan suhteessa muuhun maailmaan. Maailman geopoliittinen valta on jakautunut useampiin käsiin; yksikään valtio tai valtioryhmä ei pysty yksin ratkaisemaan globaaleja kohtalonkysymyksiä, eli ympäristön, energian, väestönkasvun ja elintarvikkeiden tuotannon muodostamaa kokonaisuutta. Viime vuosina on tapahtunut merkittävää resurssien ja vallan siirtoa Euroopasta ja Yhdysvalloista Aasiaan, nopeasti kehittyviin maihin ja energiarikkaisiin valtioihin. Köyhyyden väheneminen ja keskiluokan kasvu länsimaiden ulkopuolella näkyy samanaikaisesti syynä ja seurauksena. Maailman mittakaavassa kehitys käy kohti vanhojen valtakuntien kyseenalaistamista. Myös energia-politiikassa Euroopan suhteellinen asema on vaikeutunut ratkaisevasti aivan viime vuosina.

USA:n liuskekaasuesiintymien käyttöönoton ja kattavan putkiston ansiosta amerikkalainen teollisuusyritys maksaa kaasusta kolmanneksen eurooppalaisesta hintatasosta. Samalla markkinoille vapautuu edulliseen hintaan kivihiiltä mm. Eurooppaan, mikä vaikeuttaa unionin itselleen asettamien ilmastotavoitteiden saavuttamista. Eurooppa yhdessä Pohjois-Amerikan kanssa edustaa kuitenkin edelleen noin puolta maailman kansantuotteesta. Euroatlanttisella yhteisöllä on edelleen edellytykset ohjata maailmankaupan ehtojen kehitystä huolimatta siitä, että kaupan esteet ovat vuoden 2007 jälkeen lisääntyneet maailmanlaajuisesti. Marraskuussa pidetty EU:n itäisen kumppanuuden huippukokous symboloi EU:n ongelmallista suhdetta Venäjään ja eräisiin muihin entisen Neuvostoliiton maihin. Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan lupaavasti alkanut demokratiakehitys on muuttunut epävakadeuksi ja useassa maassa väkivaltaiseksi sekasoroksi. Euroopalle tämä merkitsee heikentynyttä turvallisuutta ja energiavarmuutta, samalla sekasorron inhimillisen hinnan maksavat Eurooppaan pyrkivät ja matkalla usein menehtyvät turvapaikanhakijat.

Talous. Euroalueen talouskasvu kokonaisuudessaan on kääntynyt pieneen nousuun, mutta kasvunäkymät pysyvät hauraina. Euroalueella korkea työttömyys sekä riski yhteiskunnallisesta ja poliittisesta epävakaudesta varsinkin kriisimaisissa aiheuttavat huolta. Pankkisektorin vakaus on haaste useissa maissa. Makrotalouden ongelmat ovat lisänneet pankkisektorin järjestämättömien saamisten määrää ja tappioita. Kriisimaiden julkiset vajeet ovat varsin mittavia (jopa 7–8 % BKT:sta). Samalla useissa unionin ja euroalueen maissa julkisen talouden vajeet tai velkasuhde (velka/BKT) tai molemmat ylittävät perussopimuksen mukaiset viitearvot.

Huomion keskipisteessä tähän asti olleen julkisen velan lisäksi myös yksityisen sektorin sekä kotitalouksien velan määrä suhteessa kansantuotteeseen sekä talouksien tuloihin on monessa maassa huolestuttavan suuri. Tämä tilanne ei rajoitu nk. ongelmamaihin. Vähenevä tai häidin tuskin kasvava tuotanto merkitsee, että yksityistä velkaa ei ole kyetty pienentämään. Vuonna

2014 toteutettavat pankkien rasiustestit oletettavasti antavat tarkemman kuvan järjestämättömien saamisten todellisesta määrästä. Samalla pankkien taseisiin tehtävät tappioiden kirjaukset voivat entisestään vaikeuttaa rahoitussektorin ongelmia.

Unionin yhtenäisyys. Lissabonin sopimuksen voimaantulon sekä talouskriisin alkamisen jälkeen unionin toiminnassa on havaittavissa jäsenvaltioiden taloudellinen, poliittinen ja sosiaalinen eriytyminen sekä tähän liittyen taloudellisen toiminnan, päätöksenteon ja poliittisen tavoitteenasettelun hajautuminen. Kysymys ei ole vanhastaan tutusta eritahtisesta etenemisestä yhteiseksi tarkoitettuun päämäärään (mm. tiiviimpi yhteistyö), vaan jo useita vuosia jatkuneesta eriytymisestä talouden alalla reunamaiden köyhtyessä ja Saksan ja muiden keskusmaiden talouden kasvaessa. Eriytymistä on tapahtunut myös poliittisen päätöksenteon tasolla euromaiden päämiesten kokoontuessa erillisiin kokouksiin sekä jopa unionin perimmäisten tavoitteiden kysymyksenalaiseksi asettamisesta. Tästä on esimerkkinä Yhdistyneen kuningaskunnan toimivaltaselvitys ja kansanäänestyssuunnitelma sekä Unkarin kansalaisoikeuspolitiikka. Osa uusista jäsenmaista ei ole kyennyt jäsenyyden edellyttämään yhteiskunnan ja talouden kehittämiseen.

Unionin suhde kansalaisiin. Eurobarometrin mukaan kansalaisten luottamus unionin kykyyn ratkaista tärkeitä yhteiskunnallisia ongelmia ja myötävaikuttaa myönteiseen kehitykseen on heikentynyt. Kriittinen mielipideilmasto ulottuu myös eurooppalaiseen puoluekenttään. Yli puolet EU-maiden kansalaisista on tyytymättömiä demokratian toteutumiseen unionissa ja kaksi kolmasosa katsoo, että he eivät saa unionissa ääntään kuuluville. Vastaavasti kansalaisten luottamus kansallisiin instituutioihin ja niiden kykyyn ratkaista yhteiskunnallisia ongelmia on laskenut. Toisaalta kansalaiset kuitenkin odottavat, että unionin tasolla jatketaan toimia esimerkiksi pankkien sääntelyssä ja laajemmin talouskriisin ratkaisemisessa.

LÄHTÖKOHDAT SUOMEN EU-POLITIIKAN TAVOITTEENASETELUSSA

Suuren valiokunnan mietinnön lähtökohtana on, että Euroopan unioni ei ole saavuttanut täyttä potentiaaliaan talousalueena eikä poliittisena arvoyhteisönä. Valiokunta katsoo, että Suomen EU-politiikan pääpainon tulee perustua unionin nykytilan ennakkoluulottomaan analyysiin ja pyrkimykseen tehostaa ja kehittää unionin toimintaa. Suomen ja muiden jäsenmaiden kohtalonyhteydestä seuraa, että Suomen edusta lähtevä tavoitteenasettelu sopii lähtökohtaisesti yhteen unionin kehittämistavoitteen kanssa.

Jäsenyyden merkitys Suomelle. Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta toteaa, että EU-jäsenyys on Suomen ja suomalaisten etujen mukainen valinta, jota voidaan perustella sekä arvoetta hyötynäkökohdilla. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että jäsenyys tarjoaa Suomelle parhaat edellytykset kohdata maattamme ja maanosamme kohtaavat tulevaisuuden haasteet. Pienenä, viennistä riippuvana maana Suomen taloudelliset edut ovat yhteneväiset unionin muiden jäsenvaltioiden muodostaman kokonaisuuden tavoitteiden kanssa. Arvoensa puolesta unioni on Suomelle luonnollinen poliittinen yhteenliittymä. Eri yhteyksissä vaihtoehtona esitetty Norjan tai Sveitsin lähestymistapa Euroopan integraatioon merkitsisi alistumista unionin lainsäädännön ja politiikan ohjauksivaikutuksen alaiseksi sekä osallistumista kustannuksiin ilman mahdollisuutta vaikuttaa niihin.

Suuri valiokunta toteaa, että kaikki eduskuntaan vuonna 2011 valitut puolueet ovat EU-jäsenyyden jatkumisen kannalla. Toisaalta sekä hallitusohjelma että oppositiopuolueet hakevat eri painotuksin vastauksia kansalaisten vaaleissa ja mielipidemittauksissa ilmaisemaan huoleen unionin viimeaikaisesta kehityksestä sekä Suomen vaikutusmahdollisuuksista unionissa. Näissä oloissa valiokunta pitää EU-jäsenyyttä puoltavien argumenttien toistamista tärkeämpänä kehittämisenä näkemystä siitä, mikä unionin kehitys suunta vastaa parhaiten Suomen tavoitteita.

Mietinnön jäsentely. Suuren valiokunnan Suomen EU-tavoitteita koskevat kannanotot on jäsennelty kuuteen kokonaisuuteen:

Osiossa I "EU-integraation tulevaisuus" käsitellään integraatiokehitystä yleensä sekä unionin toimielinjärjestelmää. Osiossa II "EU:n toimivallan käyttö" käsitellään kysymystä EU:n toiminnan ja lainsäädännön tarkoituksenmukaisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta. Osiossa III "EU:n politiikat" käsitellään politiikan sisältökysymyksiä, esimerkiksi talouspolitiikkaa, unionin sosiaalista ulottuvuutta ja ulkopolitiikkaa. Osiossa IV "Suomen toiminta unionissa" käsitellään Suomen kansallista EU-kannanmuodostuksen järjestelmää. Tässä osiossa käsitellään myös eräitä Suomen sisäisesti ratkaistavia, mutta EU-jäsenyyteen kiinteästi liittyviä kansallisia kysymyksiä. Osiossa V käsitellään eduskunnan roolia Suomen EU-politiikan muodostuksessa. Osio VI sisältää suuren valiokunnan johtopäätökset ja jatkotoimet.

SUOMEN EU-POLITIIKAN TAVOITTEET

I EU-INTEGRAATION TULEVAISUUS

Tässä osiossa suuri valiokunta arvioi niitä keinoja, joilla unioni ja jäsenvaltiot voivat palauttaa EU:n uskottavuuden ja tehokkuuden. Lähtökohdaksi otetaan oikeusvaltioperiaate, joka on saatava toimivaksi ja näkyväksi. Selonteon 17 kehittämishankkeen lisäksi tarvitaan muita tulevaisuuteen katsovia Suomen tavoitteita. Tavoitteena tulee olla unionin mahdollisimman suuri yhtenäisyys jäsenmaiden erilaiset tarpeet huomioiden ja avoimempi, johdonmukaisempi ja toimielinten tasapainoa kunnioittava järjestelmä.

Integraation kehittämisen yleiset lähtökohdat

Suuri valiokunta toteaa, että Euroopan unioni ei ole toiminut ja kehittynyt Lissabonin sopimusta hyväksyttäessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti, jos kriteerinä pidetään unionin toiminnan ja päätöksenteon tehokkuutta, myönteistä vaikutusta talouskasvuun ja kansalaisten hyvinvointiin ja oikeudenmukaisuuden ja tasavertaisuuden

den toteutumiseen sekä yleistä luottamusta unioniin. Myös tehtyjen linjapäätösten tosiasiallinen toimeenpano ja niihin sitoutuminen on ollut osin puutteellista.

Uudistuva unioni. Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston arvioon siitä, että menestyäkseen jatkossa Euroopan unionin on uudistuttava ja sen puutteita on korjattava, jotta unionista voi tulla nykyistä vahvempi ja yhtenäisempi toimija. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi on mukana unionin kehittämisessä. Selonteon kirjausten mukaisesti Suomen tulee olla aktiivinen ja aloitteellinen unionin jäsen. Unioni on Suomelle luonteva poliittinen yhteisö, jonka kehittäminen vahvistaa myös Suomen vaurautta ja turvallisuutta.

Luottamuksen lisääminen. Suuri valiokunta katsoo, että unionin ja jäsenvaltioiden on pystyttävä löytämään unionin toimintaa koskevat uskottavat ratkaisut, jotka vahvistavat luottamusta EU-instituutioiden toimintaan ja vastaavat riittävällä tavalla vaateisiin toiminnan johdonmukaisuudesta, vastuullisuudesta, avoimuudesta, ennakoitavuudesta ja hyvästä hallinnosta. Kysymys on yhtä lailla siitä, mitä EU tuottaa, kuin siitä, miten se toimii.

Oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen. Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että keskeistä on varmistaa oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen koko unionissa ja sen toteutuminen kansalaisten jokapäiväisessä elämässä. Perussopimusten mukaisten yhteisten arvojen ja oikeusperiaatteiden noudattamisen seurantaan ja valvontaan on luotava nykyistä tehokkaampi pysyvä, säännöllinen ja kaikki jäsenvaltiot kattava järjestely. On tärkeätä, että unionilla ja jäsenvaltioilla on käytössään nykyistä paremmat työkalut oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen varmistamisessa. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä myös EU:n perusoikeuslottuvuuden vahvistamisen merkitystä sekä yhteisen sääntöpohjan kunnioittamisen tärkeyttä.

Unionin kehittämishankkeet. Suuri valiokunta arvioi, että selonteossa luetellut 17 kehittämishanketta, jotka suurelta osin liittyvät jo käynnistyneiden hankkeiden loppuunsaattamiseen, ei-

vät ole riittäviä varmistamaan EU:n uskottavuutta ja toimintakykyä tulevaisuudessa. Hallintovaliokunnan tavoin valiokunta toteaa, että näiden asiakokonaisuuksien hallinnoinnin lisäksi Suomen EU-politiikan keskiössä tulee olla unionin demokraattisen legitimitetin, julkisuuden, kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien, hallinnon avoimuuden, tehokkuuden, riippumattomuuden (HaVL 25/2013 vp), tarkoituksenmukaisuuden ja oikeasuhtaisuuden varmistaminen. Myös unionin hallintokulttuuria tulee kehittää tehokkaammaksi erityisesti byrokratiaa keventämällä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin suuri valiokunta pitää lisäksi tärkeänä, että sukupuolinäkökulma ja naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen näkyvät konkreettisina tavoitteina ja esityksinä keskeisiä integraation kehittämishankkeita toteutettaessa ja niitä täytäntöönpantaessa (TyVL 12/2013 vp).

Yhtenäisyys- ja eriytymiskehitys

Unionin yhtenäisyyden varmistaminen. Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää unionin tulevaisuuden kannalta keskeisenä, että unionia ja sen lainsäädäntöä kehitetään unionin yhtenäisyys mahdollisimman pitkälle säilyttäen ja sitä edistäen. Yhdentymistä on pyrittävä edistämään ensisijaisesti kaikkien jäsenvaltioiden kesken rakentavasti jäsenmaiden erilaiset tilanteet huomioiden. On selvää, että osa talouskriisin varjolla toimielimissä esillä olleista esityksistä integraation tiivistämisestä ja tulevasta suunnasta on osoittautunut jäsenmaille ja kansalaisille liian pitkälle meneviksi (esim. yhteinen valtiovarainministeriö, velanpurkurahasto, yhteinen finanssipolitiikka). Sen sijaan viimeaikaiset toimet, esimerkiksi sisämarkkinoiden kehittämisessä ja syventämisessä, ml. digitaalinen kauppa, ovat esimerkkejä kaikille jäsenvaltioille toivottavasta integraatiokehityksestä. Suomen etujen mukaista on edelleen edistää ja varjella tämän kaltaista yhdentymiskehitystä.

Eriytyvä integraatio. Selonteossa kuvataan eriytyvän integraation eri muotoja eri politiikkasektoreilla ja todetaan, että eriytyvän integraation tulee toteutua ensisijaisesti unionin rakenteissa

yhteisiä sääntöjä noudattaen. Suuri valiokunta yhtyy tähän näkemykseen ja katsoo, että eriytyvän integraation hankkeita on arvioitava tapauskohtaisesti. Valiokunta toteaa, että myös vastaisuudessa Suomen tulee olla mukana eriytyvän integraation hankkeissa, silloin kun se on Suomen edun kannalta perusteltua.

Suuri valiokunta arvioi, että unionin sisäinen erilaisuus ja erilaiset integraatoratkaisut ovat keskeisiä integraation ja EU:n piirteitä tulevaisuudessa. Kysymys ei enää ole vain kehityksen eritahtisuudesta, vaan myös eriytymiskehityksestä. On tärkeätä varmistaa se, ettei eriytyvästä integraatiosta muodostu unionia hajottavaa kehitystä eikä se sulje osaa jäsenvaltioita tosiasiallisesti toiminnan ulkopuolelle tai heikennä unionin yhteistä toimielinjärjestelmää. Erityisesti on varmistettava, ettei euroon kuuluvien ja yhteisvaluuttaan kuulumattomien jäsenvaltioiden välille synny tarpeetonta kuilua. Jännitteitä jäsenvaltioiden välillä on aiheuttanut se, että euroalueeseen kuulumattomat jäsenvaltiot ovat kokeneet, että EU 28:aa on kehitetty nopealla tahdilla liiaksi euroalueen ongelmista kumpuavista lähtökohdista. Näitä jännitteitä voi lisätä 1.11.2014 voimaan vaiheittain astuva Lissabonin sopimuksen mukainen jäsenvaltioiden ja väestön kaksoisenemmistöön perustuva uusi määräenemmistömenettely neuvostossa, koska jatkossa määräenemmistö on saavutettavissa yksinomaan euromaiden äänin. Mahdollisia jännitteitä vaimentanee kuitenkin se, että viime aikaisissa lainsäädäntöhankkeissa euroalueen jäsenyys itsessään ei ole ollut jäsenmaita voimakkaasti yhdistävä tekijä, vaan jäsenmaiden koalitiot ovat muodostuneet muilla perusteilla.

Vaikutukset Suomelle. Suuri valiokunta painottaa, että on Suomen edun mukaista, että se osallistuessaan eriytyvän integraation hankkeisiin kykenee pitämään omalla toiminnallaan keskusteluyhteyden auki hankkeiden ulkopuolelle jättyvien valtioiden kanssa. Valiokunta viittaa tältä osin esimerkiksi Ruotsin ja Tanskan päätökseen jättäytyä yhteisen pankkivalvonnan ulkopuolelle ja tästä päätöksestä Suomelle mahdollisesti aiheutuviin erityisiin ongelmiin Poh-

joismaiden rahoitusmarkkinoiden kiinteän integroitumisen vuoksi.

Suuri valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että Suomi pyrkii omalta osaltaan luomaan rakentavaa neuvottelupohjaa, jolla varmistetaan unionin yhtenäisyys ja jäsenvaltioiden tasavertaisuus myös tulevaisuudessa. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös Yhdistyneen kuningaskunnan osalta esitettyihin näkemyksiin maan unionijäsenyydestä. Valiokunta toteaa, että Yhdistynyt kuningaskunta on ollut Suomen jäsenyyden kannalta tärkeä jäsenvaltio, eikä maan eroaminen unionista olisi Suomen edun mukaista. On muistettava, että Suomi osin jakaa Yhdistyneen kuningaskunnan näkemyksiä tietyissä linjakysymyksissä, kuten sisämarkkinoiden toimivuuteen liittyvät kysymykset, kauppapolitiikka ja unionin varainkäytön laadun valvonta.

EU:n toimielinjärjestelmän ja poliittisen järjestelmän kehitys

Valtioneuvoston selonteossa kuvataan Lissabonin sopimuksella luotua moninapaista toimielinjärjestelmää, jossa Euroopan unionin neuvosto ja Euroopan parlamentti toimivat tasaveroisina lainsäätäjinä komission esitysten pohjalta Eurooppa-neuvoston keskittyessä strategiseen ohjaukseen ja politiikka-alojen eteenpäin viemiseen. Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemyksiin toimielinten tehtävistä ja roolista ja tuo mietinnössään esille joitakin täydentäviä näkökohtia.

Toimielinten tasapaino. Suuri valiokunta arvioi, että toimielinten valtaoikeuksien jatkuvan tasapainotilan hakeminen on yksi unionin keskeisistä valtiosääntöisistä kysymyksistä ja niihin liittyviin kehityssuuntauksiin varautumisen tulisi selvemmin näkyä myös Suomen EU-politiikan linjauksissa. Valiokunta toteaa, että toimielimien keskinäiset suhteet ovat muotoutuneet tavalla, jota ei täysin ennakoitu Lissabonin sopimuksen tullessa voimaan. Sopimuksen selkeyttäviksi pyrkimyksistä huolimatta EU:n eri toimielinten valtasuhteet ovat edelleen muutostilassa ja jännitteiset.

Kriisiolosuhteissa Eurooppa-neuvosto on ollut toimielimistä merkittävin vallankäyttäjällä samalla, kun komission auktoriteettiasema ja painoarvo ovat heikentyneet. Eurooppa-neuvoston toiminta on luonteeltaan yleisiä poliittisia suuntaviivoja antavaa, mutta joissain tapauksissa myös sitovaa norminantoa. Päämiehet ovat antaneet komissiolle varsin yksityiskohtaisia toimeksiantoja ja toimintaohjeita tulevan lainsäädännön sisällöstä ja aikataulutuksesta. Jäsenvaltiot ovat antaneet komission omille linjauksille aikaisempaa vähemmän painoarvoa. Näihin kehityskuluihin vastatakseen Euroopan parlamentti on yhtäältä käyttänyt Lissabonin sopimuksen suomia valtaoikeuksiaan täysimääräisesti ja myös tiivistänyt suhteitaan komissioon. Euroopan parlamentti katsoo, että sillä ja komissiolla on erityisvastuu ns. yhteisömenetelmän onnistumisesta, ja kokee, että kyseisten toimielinten on toimittava "erityisen läheisessä suhteessa" tavalla, joka toimii neuvoston ja Eurooppa-neuvoston valtopoliittisena vastapainona. Valiokunta katsoo, että tällaiset instituutioiden väliset kilpailutilanteet tai kiinteät riippuvuus-suhteet eivät ole unionin tai jäsenvaltioiden etu ja ne kasvattavat kansalaisten epäluottamusta unionin toimintaan.

Eurooppa-neuvosto. Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää tärkeänä, että Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan ja neuvoston puheenjohtajamaan välistä koordinaatiota tehostetaan. Neuvostotason valmistelun tulisi olla nykyistä koordinoitummin, selkeämmin ja avoimemmin yhteydessä Eurooppa-neuvoston kokousten valmistelutyöhön.

Eurooppa-neuvoston päätelmien on tarkoitus ilmentää jäsentensä vahvaa poliittista sitoutumista kuhunkin kysymykseen. Jäsenvaltioiden juridinen sitoutuminen päätelmiin on mahdollista vain EU:n neuvostossa tapahtuvan menettelyn kautta, joka kytkeytyy jäsenvaltioiden valtiosääntöisiin kannanmuodostusmenettelyihin (SuVL 10/2010 vp). Voidakseen sitoutua kotivaltionsa puolesta Eurooppa-neuvostossa annettavien päätelmien ja suuntaviivojen toimeenpanoon Eurooppa-neuvoston jäsenellä tulee olla riittävä tilaisuus asian käsittelyyn kotimaassaan

ennen Eurooppa-neuvostoa. Vasta Eurooppa-neuvoston kokouksessa jaettavat puheenjohtajan ehdotukset vaikeuttavat asianmukaista käsittelyä jäsenvaltioissa ja voivat heikentää jäsenvaltioiden sitoutumista syntyviin Eurooppa-neuvoston päätelmiin.

Suuri valiokunta pitää välttämättömänä, että Eurooppa-neuvoston ja euroalueen huippukokouksien valmistelua kehitetään edelleen. Tavoitteena tulee olla viimeaikaista demokraattisempi, avoimempi, koordinoitumpi ja ennakoitavampi valmistelutapa (SuVL 10/2011 vp). Valiokunta korostaa tässä yhteydessä myös kansallisten parlamenttien vaikutusmahdollisuuksien turvaamisen keskeisyyttä. Eurooppa-neuvosto toimii edelleen jäsenvaltioiden perussopimuksissa rajaaman toimivallan nojalla ja kokoonpanossa, jossa suurin osa sen jäsenistä on parlamentaarisesti vastuunalaisia toiminnastaan kansalliselle parlamentille. Kansallisten parlamenttien riittävän myötävaikutuksen varmistaminen vahvistaa jäsenvaltioiden sitoutumista päätösten täytäntöönpanoon sekä lisää päätösten hyväksyttävyyttä ja uskottavuutta. Kansallisten parlamenttien vaikutusvallan varmistaminen liittyy suoraan kansalaisten käsitykseen omasta vaikutusvallastaan unionissa ja unionin hyväksyttävyydestä.

Euroopan parlamentti. Suuri valiokunta toteaa, että vuoden 2014 eurovaalien jälkeen ensimmäistä kertaa sovellettava Lissabonin sopimuksen mukainen Euroopan komission asettamismenettely vahvistaa edelleen Euroopan parlamentin asemaa. Euroopan parlamentti valitsee komission puheenjohtajan jäsentensä enemmistöllä Eurooppa-neuvoston vaalien tuloksen huomioon ottavan ehdotuksen pohjalta. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja käy ennen ehdotustaan keskustelua parlamentin poliittisten ryhmien kanssa komission puheenjohtajan henkilöstä ja ohjelmasta. Vaikka parlamentti muodollisesti hyväksyy komission jäsenet kollegiona, parlamentti puuttuu — kuten edelliskerralla — myös yksittäisten komissaarien nimityksiin, ja on todennäköistä, että se tässä yhteydessä pyrkii myös sitouttamaan komission jäseniä näkemyk-

siinsä komission tulevan lainsäädäntöohjelman sisällöstä.

Suuri valiokunta pitää Euroopan parlamentin kytkemistä tiiviimmin komission puheenjohtajan valintaan EU-tason parlamentaarisuuden piirteitä vahvistavana. Parhaimmillaan uusi päätöksentekojärjestelmä voi luoda ennustettavuutta lainsäädäntötyöhön. Samalla uusi järjestelmä avaa kuitenkin ovia valtapoliittisille pyrkimyksille, jotka voivat uhata perussopimusten mukaista toimielinten tasapainoa, jonka yhtenä keskeisenä elementtinä on komission itsenäisyys ja lainsäädäntöä koskeva aloiteoikeus.

Asiantuntijakuulemisissa on esitetty arvio siitä, että komission uusi asettamistapa edellyttää tiiviimpää yhteistyötä erityisesti jäsenvaltioiden kesken sekä näiden ja Euroopan parlamentin välillä myös komission ohjelmasta ja sen toteutuksesta. Myös tässä yhteistyössä lähtökohtana on oltava se, että toimielinten välisestä yhteistyöstä sovitaan perussopimusten määräysten mukaisesti toimielinten välistä tasapainoa kunnioittaen. Unionin demokraattiseen oikeutukseen kuuluu, että jäsenvaltioiden ja toimielinten suhteisiin ja valtaoikeuksiin vaikuttavia ratkaisuja voidaan tehdä vain perussopimusten muuttamisen kautta. Toimielinten väliset sopimukset eivät saa johtaa tilanteeseen, jossa demokraattisten menettelyjen painoarvo vähenee (SuVL 5/2010 vp).

Suuri valiokunta uudistaa vuodesta 1995 säännöllisesti esille ottamansa vaatimuksen, että Euroopan parlamentin toiminta tulee keskittää yhteen, parlamentin itsensä valitsemaan kaupunkiin.

Euroopan komissio. Suuri valiokunta toteaa, että arvovaltainen ja itsenäinen sekä Euroopan parlamentille vastuunalainen komissio on Suomen etu. Valtioneuvoston tapaan suuri valiokunta arvioi, että yhteisömenetelmään perustuva toimintatapa on paras keino taata unionin vakaa, tasapuolinen ja demokraattinen toiminta. Koska yhteisömenetelmän luonteeseen kuuluu yhteisöllisten ja jäsenvaltioiden intressien sovittelu, sen välttämättömänä komponenttina on toimintakykyinen ja itsenäinen komissio. Valiokunta katsoo, että komission arvovallan palauttamiseksi jäsenvaltioiden tulee esittää komissioon

vahvoja, itsenäisiä osajia. Lisäksi ehdokkaan nimeämisessä tulisi nykyistä paremmin ottaa huomioon myös sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulma, minkä vuoksi jäsenvaltioilla tulisi olla valmius esittää komission tehtäviin tasapuolisesti nais- ja miespuolisia ehdokkaita.

Suuri valiokunta kiinnittää huomiota myös Euroopan parlamentin ja komission aloitteisiin eurooppalaisten puolueiden Euroopan parlamentin vaaleihin asettamista nk. kärkiehdokkaista, joita tulisi ottaa ensisijaisesti huomioon komission puheenjohtajaa sekä muita unionin korkeita viranhaltijoita nimitettäessä. Valiokunta toteaa, että ehdokasasettelu vaaleissa on demokratiassa yksinomaan puolueiden asia, eikä valiokunta siksi kommentoi tätä aloitetta. Valiokunta huomauttaa kuitenkin, että komission puheenjohtajan sekä muiden korkeiden viranhaltijoiden nimityksiin sovelletaan perussopimuksen säännöksiä, jotka jättävät Eurooppa-neuvostossa edustettuina olevien kansallisten hallitusten päättäväksi, keitä ne näihin tehtäviin esittävät.

II TARKOITUKSEN MUKAISEMPI JA OIKEASUHTEAISEMPI EU-TOIMIVALLAN KÄYTTÖ

Tämän otsakkeen alla suuri valiokunta ottaa kantaa keskusteluun unionin toimivallan rajoista ja tarkoituksenmukaisemmasta ja oikeasuhteisemmasta toimivallan käytöstä. Valiokunta katsoo, että tämä keskustelu on jo nyt muodostunut yhdeksi keskeisimmistä EU:n tulevaisuutta koskevista kysymyksistä. Valiokunta arvioi, että keskustelua on edistettävä kokonaisvaltaisesti, mutta ratkaisuhakuisesti. Tämän vuoksi valiokunta käsittelee näitä teemoja ennen Suomen EU-sektoripolitiikkoja koskevaa tavoitteenasettelua. Suuri valiokunta arvioi, että keskustelun ääripäinä ovat ajatukset toimivaltojen palauttamisesta jäsenvaltioille sekä toisaalta mm. Euroopan komission suunnitelmat talous- ja rahanliiton kehittämiseksi unionin tason finanssipolitiikkoineen.

Unionin toimintakyvyn kohdentaminen

Suuri valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on selonteon ohella antanut eduskunnalle neljä perustuslain 97 §:n mukaista E-selvitystä (E 90/2013 vp; E 91/2013 vp; E 113/2013 vp; E 143/2013 vp) joissa linjataan valtioneuvoston kantoja unionin toimivallan käyttöä koskeviin kysymyksiin. Näistä asiakirjoista käy ilmi se, että unionissa keskustellaan tällä hetkellä usealla tasolla siitä, miten eurooppalainen yhteistyö toimisi parhaalla mahdollisella tavalla ja miten unioni voisi kohdentaa toimintaansa nykyistä tarkoituksenmukaisemmin ja tehokkaammin. Jäsenvaltioista erityisesti Alankomaat ja Yhdistyneet kuningaskunnat ovat tulleet ulos varsin konkreettisin ehdotuksin sääntelyn purkamisesta.

Harkitumpaa lainsäädäntöä. Suuri valiokunta katsoo, että keskustelu EU-toimivaltojen nykyistä tarkoituksenmukaisemmasta ja oikeasuhteisemmasta käytöstä on huolenaihe, joka jaetaan useassa jäsenvaltiossa. Näissä keskusteluissa on tuotu esille lukuisia esimerkkejä lainsäädäntöasioista, joiden sääntely EU-tasolla on kyseenalaistettu. Ottamatta yksityiskohtaisesti kantaa tällaisiin lainsäädäntölistauksiin valiokunta jakaa käsityksen siitä, että EU:n tarpeeton, liiallinen tai tehoton toimeliaisuus on ongelma.

Suuren valiokunnan mukaan unionitasolla tulisi nykyistä harkitummin arvioida, missä tilanteissa EU-tason lainsäädäntö on tarkoituksenmukaisin tapa saavuttaa asetetut tavoitteet, vai voidaanko asetetut tavoitteet saavuttaa muilla, jäsenvaltioiden liikkumavaraa vähemmän rajoitavilla keinoilla ei-sitovana norminantona, suosituksina ja toiminnan koordinoimisena. Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston arvioon siitä, että EU-sääntely on perusteltua vain, mikäli se tuottaa lisäarvoa kansalliseen sääntelyyn nähden tai se on tarpeen unionin ulkoisen toiminnan vaikuttavuuden kannalta. EU-tason lisäarvoa punnittaessa tulee erityisesti kiinnittää huomiota unionin ja jäsenvaltioiden säädösten muodostamaan kokonaistaakkaan. On muistettava, että EU-tason sääntely tarjoaa toimijoille yhden yhte-

näisen säädöskokonaisuuden jäsenvaltioiden 28 erillisen ja eri sisältöisen lainsäädännön sijaan.

Suuri valiokunta suhtautuu sen sijaan pidättyvästi ajatukseen perussopimuksen muuttamisesta ratkaisuna toimivaltakysymykseen. Valiokunta toteaa, että perussopimusten muuttaminen on varsin raskas ja lopputuloksensa puolesta epävarma prosessi eikä siihen tällä hetkellä näytä olevan suurta valmiutta osassa jäsenvaltioita. Valiokunta epäilee, että Yhdistyneen kuningaskunnan ehdottama toimivaltojen tarkistus ei ratkaisisi perimmäistä ongelmaa liian yksityiskohtaisesta EU-lainsäädännöstä. Valiokunnan arvion mukaan ongelma ei liity niinkään toimivaltojen jakautumiseen jäsenvaltioiden ja unionin kesken, vaan tapaan, jolla unionitoimivaltaa käytetään.

Suomen kantojen edistäminen. Suuri valiokunta toteaa, että valtioneuvoston tulisi ottaa aktiivisesti osaa tähän toimivallan käyttöä ja toimintatapoja koskevaan keskusteluun ja omalla toiminnallaan varmistaa, että Suomi osallistuu siihen etukäteen valmisteltujen ja koordinoitujen Suomen lähtökohdista valmisteltujen kantojen pohjalta. Kuten selonteossakin useassa yhteydessä todetaan, Suomen oman vaikutusvallan kannalta on tärkeää olla mukana kaikessa olennaisessa unionin toimintakykyä tai integraation suuntaa koskevassa keskustelussa.

Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston arviointiin siitä, että unionin toiminnan tulee kohdistua olennaisiin kysymyksiin ja olla tosiasiallisesti tarpeellista ja hyväksyttävää. Toiminnasta ja sääntelystä, jonka tavoitteet voidaan saavuttaa yhtä hyvin tai paremmin kansallisella tasolla, tulee pidättäytyä. Säädösten on oltava selkeitä, toimivia ja täytäntöönpanokelpoisia.

Suuri valiokunta katsoo, että valtioneuvostolla on jatkossa oltava valmius ottaa kantaa EU-tason sääntelyn tarpeellisuuteen myös selonteossa ja E-kirjelmissä esitetyjä periaatteellisia kantoja yksityiskohtaisemmin. Valiokunnan arvion mukaan tämä edellyttäisi nykyistä systemaattisempaa säädösten, säädöskokonaisuuksien ja asiakokonaisuuksien läpikäymistä myös Suomessa. Tässä työssä tulisi arvioida sitä, milloin ja millainen EU-tason toiminta on tarpeen, mil-

loin sitä tulisi edelleen kehittää ja vastaavasti milloin sääntelystä tulisi pidättäytyä tai sitä purkaa. Valiokunta toteaa, että onnistuakseen lainsäädännön kartoitus tulee tehdä tasapuolisesti kaikilla sääntelyn aloilla eikä esimerkiksi vain työelämän normeja ja ympäristönormeja koskien. Samassa yhteydessä olisi myös arvioitava, onko EU-säädöksiin sisällytetty joustovara käytetty Suomessa asianmukaisesti.

REFIT-hanke

Suuri valiokunta pitää komission joulukuussa 2012 käynnistämää sääntelyn toimivuutta koskevaa REFIT-hanketta hyödyllisenä arvioitaessa lainsäädännön tarkoituksenmukaisuutta. Komission tulee arvioida säännöllisin väliajoin sääntelyn tuloksellisuutta ja selkeyttä ja kehittää järkevän sääntelyn periaatteitaan ja käytänteitään.

Keskeiset tavoitteet. Suuri valiokunta katsoo, että säädösten ja säädöskokonaisuuksien selkeys, toimivuus ja niiden täytäntöönpanokelpoisuus tulisi olla ehdoton prioriteetti. EU:n päätuote on sääntely, ja sen laadulla on suora vaikutus kilpailukykyyn ja kasvuun. Myös kasvun ja työllisyyden kannalta tärkeiden pienten ja keski suurten yritysten toimintaedellytyksiä olisi vahvistettava säädöskuormaa ja hallinnollista taakkaa purkamalla. REFIT-ohjelmaa ei tule kuitenkaan käyttää verukkeena kuluttajien ja työntekijöiden suojan tai ympäristönormien heikentämiseen. Sääntelyn lisääntyessä ja monimutkaistessa on säädöshankkeiden komission sisäinen koordinointi yhä tärkeämpää päällekkäisyyksien ja hallinnollisen taakan kasvun välttämiseksi (HaVL 25/2013 vp).

Hankkeen merkitys. Suuri valiokunta pitää tärkeänä, että REFIT-hankeeseen sisällytetään mahdollisuus tarvittaessa kriittisestikin arvioida sitä, johtavatko ehdotetut toimenpiteet kaikilta osin toivottuun lopputulokseen (HaVL 25/2013 vp). Lisäksi on muistettava, että komissiota ei voida pitää puhtaasti hallinnoivana elimenä. Komissio toimii yhä enenevässä määrin oman poliittisen tavoitteenasettelun pohjalta. Mittava lainsäädäntö on varsin tehokas keino komission

omien poliittisten tavoitteiden edistämiseen, ja komission arvio tarpeellisesta, tarpeettomasta tai lisäarvottomasta lainsäädännöstä ei välttämättä vastaa jäsenvaltioissa vallitsevia näkemyksiä.

EU:n päätöksentekoprosessin uudistaminen

Suuri valiokunta katsoo, että EU-päätöksentekoprosessin uudistaminen tulisi nähdä yhtenä keinona suunnata unionin lainsäädäntötoiminta olennaisiin kysymyksiin ja varmistaa sen tosiasiallinen tarpeellisuus, johdonmukaisuus, ennustettavuus, hyväksyttävyyden ja nykyistä korkeampi laatu. Tämä vaatii nykyistä laadukkaampia komission esityksiä, jämäkämpää kannanmuodostusta jäsenvaltioissa sekä neuvostossa ja parlamentissa vastuunottoa säädetyn lainsäädännön kokonaisuudesta ja vaikutuksista.

Laadukkaampaa valmistelua komissiossa. Suuri valiokunta katsoo, että jäsenvaltioiden tulee vaatia komission ehdotuksilta parempaa laatua eli samanlaista huolellista valmistelua kuin kansallisilta esityksiltä. Jokaisen komission ehdotuksen tarpeellisuudelle ja sisällölle on vaadittava nykyistä parempia perusteluja. Sääntelyn erilaiset vaihtoehdot on analysoitava ja tuotava esille valmistelun alusta lähtien. Komission tulisi kyetä esittämään kattavammat ja laadukkaammat vaikutusten arvioinnit. Jos komission ehdotuksen tai sen vaikutustenarvioinnin on laatinut komission ulkopuolinen taho, myös tämä tulee lainsäädäntöprosessin läpinäkyvyyden varmistamiseksi käydä ilmi. Myös edunvalvonnan vaikutus lainsäädäntöaloitteisiin tulisi käydä nykyistä avoimemmin ilmi. Unionissa tavoitteena tulisi olla nykyistä avoimempi, harkitumpi ja laadukkaampi valmisteluprosessi, jossa työllisyys-, ympäristö-, kustannus- ja kilpailukyky- sekä sosiaaliset vaikutukset on otettu keskeisesti huomioon.

Jäsenvaltioiden toiminta määräänemmistöpäätöksenteossa. Vaikka kritiikin kärki EU-säädösluvasta on kohdistunut pitkälti komission toimintaan, tosiasiaa mikään säädöshanke ei etene ilman jäsenvaltioiden määräänemmistön tukea.

Suuri valiokunta toteaa, että se pitää määräänemmistöpäätöksentekoa unionin toimintakyvyn takaajana, mutta arvioi samalla, että nykykuotoiseen neuvostotyöhön on sisäänrakennettu oletta siinä, että säädösehdotus hyväksytään neuvostossa muodossa tai toisessa riittävän määräänemmistön tultua saavutetuksi. Tätä olettaa vahvistaa komission pyrkimys ennalta varmistaa esitystensä hyväksyttävyyden jäsenmaissa. Tällaisessa tilanteessa voi jäsenvaltiolle olla riski yksiselitteisesti vastustaa lainsäädäntöehdotuksia niiden tullessa neuvostokäsittelyyn, koska silloin se voi jäädä ehdotuksen sisällöstä neuvottelevan ryhmän ulkopuolelle ja näin kaventaa merkittävästi vaikutusmahdollisuuksiaan lopputulokseen. Koska puheenjohtaja pyrkii huomioimaan ehdotusten edistämiseen sitoutuneiden ja määräänemmistöön pyrkivien jäsenvaltioiden muutosehdotukset, määräänemmistöön kuulumalla jäsenvaltiolla on mahdollisuus yrittää tehdä ehdotukseen kansallisesti ainakin välttämättömimmät muutosehdotukset. Tästä seuraa, että jäsenvaltioiden mahdollinen kritiikki komission ehdotuksen tarpeellisuudesta tai tarkoituksenmukaisuudesta ei välttämättä tule riittävän painavasti esille lainsäädäntöprosessissa, jossa määräänemmistöpäätöksenteko on neuvottelutaktiikkaa hallitseva elementti.

Kun riittävä määrä jäsenvaltioista mahdollisista epäilyistään huolimatta ottaa komission näkemykset harmonisoinnin hyödyistä sellaiseenaan käsittelyn pohjaksi, ja koska tarve määräänemmistöön kuulumisesta ohjaa osaltaan neuvotteluprosessia, seurauksena on, että EU:ssa tuotetaan jatkossakin lainsäädäntöä, jota jäsenvaltiot eivät niinkään halunneet, mutta olivat sitä päätöksentekohetkellä valmiita sietämään. Valiokunnan näkemyksen mukaan myös neuvostokäsittelyn tosiasiallinen asiantuntijakeskeisyys voi hämärtää ehdotuksesta muodostuvaa kokonaiskuvaa: ministerineuvostoja edeltää pääsääntöisesti pitkällinen, virkamiesvoittoinen ja sektorikohtaiseen asiantuntemukseen perustuva työryhmäkäsittely, eikä yhteys poliittiseen ohjaukseen tällöin välttämättä ole kovin välitön. Poliittista ohjausvaikutusta heikentää myös se, että pääsääntöisesti lainsäädäntöehdo-

tuksen sisällöstä päätetään Euroopan parlamentin kanssa ns. ensimmäisen lukemisen sopuna, jolloin tosiasiallisesti neuvottelut lainsäädännön sisällöstä on saatettu loppuun jo ennen asian neuvostokäsittelyä.

Suuri valiokunta ehdottaakin, että Suomi ajaa neuvoston ja sen työryhmien menettelytapojen kehittämistä siten, että komission ehdotusten yleisestä tarpeellisuudesta, tarkoituksenmukaisuudesta ja poliittisesta hyväksyttävyydestä sekä sääntelyn vaihtoehdoista käydään poliittisen tason keskustelu ennen teknisen valmistelun alkamista neuvoston työryhmissä. Valiokunnan näkemyksen mukaan komission vaikutustenarviointien käsittely ennen varsinaisen ehdotuksen käsittelyn aloittamista voisi toimia pohjana tällaiselle keskustelulle. Samalla on varmistettava, että tällainen poliittinen kannanotto ei merkitse sitä, että jäsenvaltio tosiasiallisesti jätetään pois asian jatkovalmistelusta.

Euroopan parlamentin, neuvoston ja Suomen toiminta. Suuri valiokunta toteaa, että myös Euroopan parlamentin on mukautettava toimintansa lainsäädännön laadun korotettuun vaatimustasoon, koska lainsäädäntöehdotus voi muuttua ratkaisevasti parlamenttikäsittelyn myötä. Tämän vuoksi parlamenttikäsittelyssä tehtyjen muutosten taloudellisiin, sosiaalisiin ja muihin vaikutuksiin olisi kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota ja niiden perustelut tuotava selkeämmin ilmi.

Vastaavasti jäsenvaltioilla tulisi olla valmius kehittää neuvostokäsittelyn osalta lainsäädäntöehdotusten vaikutusten arviointia nykyisestä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan Euroopan parlamentissa vaikutustenarviointien tekemiseen ja järjestelmän kehittämiseen on viime aikoina pantu paljon resursseja ja on tärkeää, että myös neuvosto voisi jatkossa esittää omien kantojensa tueksi vastaavia vaikutustenarviointeja erityisesti neuvotteluprosessin aikana komission alkuperäiseen ehdotukseen tehdyistä muutoksista ja näin vahvistaa neuvotteluasemiaan suhteessa Euroopan parlamenttiin ja komissioon.

Suuri valiokunta painottaa, että myös Suomessa tulisi olla nykyistä paremmat valmiudet

esittää lainsäädäntöprosessin aikana vaikutustenarviointeja omien kantojensa tueksi.

Toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen merkitys

Erikoisvaliokuntien lailla suuri valiokunta pitää toissijaisuusperiaatetta ja suhteellisuusperiaatetta tärkeinä periaatteina EU-lainsäädännön tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa. Kansalaisten kannalta on olennaista, että unioni pystyy järkevään ja tehokkaaseen toimintaan eikä tee asioita, jotka tulisi hoitaa kansallisella tai paikallisella tasolla.

Periaatteiden soveltaminen U- ja E-asioissa.

Suuri valiokunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi jatkossa yksityiskohtaisemmin ehdotusten toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatetta läpi lainsäädäntöprosessin ja ottaa myös eduskunnan U- ja E-asioiden yhteydessä esitetyt periaatteiden soveltamista koskevat näkemykset täysimääräisesti huomioon asian EU-tason käsittelyssä neuvostossa ja sen alaisissa työryhmissä (SuVL 12/2012 vp). Vain näin voidaan tehokkaasti varmistaa eduskunnan myötävaikutus kannanmuodostuksessa myös EU-tason valmistelussa. On muistettava, että Lissabonin sopimuksen mukainen kansallisille parlamenteille kuuluva toissijaisuusvalvonta käsittää vain komission alkuperäisen ehdotuksen arvioinnin eikä se ulotu ehdotuksen neuvostokäsittelyssä tai Euroopan parlamentissa tehtyjen muutosten arviointiin.

Toissijaisuusvalvonnan tehostaminen. Edellä esitettyyn viitaten suuri valiokunta katsoo, että Lissabonin sopimukseen perustuva kansallisille parlamenteille annettu mahdollisuus toissijaisuusvalvontaan on nyky muodossaan varsin tehoton keino vaikuttaa lainsäädäntöehdotusten sisältöön ja on tämän vuoksi varsin pidättyvästi esittänyt täysistunnolle toissijaisuusmuistutusten (perusteltu lausunto) tekemistä toimielimille. Toissijaisuusmuistutuksia ei suuren valiokunnan vakiintuneen näkemyksen mukaan ole tarkoitettu säädösehdotuksen kaikkia yksityiskohtia koskevien kantojen esittämiseen eikä poliittisen dialogin käymiseen parlamenttien ja ko-

mission välillä. Vaikka kaikki toissijaisuushuomautukset menevät tiedoksi kaikkiin toimieliimiin, vain komissio on ottanut tavaksi vastata niihin. Se on kuitenkin vastannut huomautuksiin yleensä usean kuukauden viiveellä ja varsin yleisellä tasolla ottamatta käytännössä juuri kantaa huomautusten sisältöön. Kansallisten parlamenttien tekemiä huomautuksia ei myöskään käsitellä juuri lainkaan neuvostossa tai sen alaisissa työryhmissä, mikäli jäsenvaltio ei tuo näitä kysymyksiä aktiivisesti itse esille. Yksittäisten kansallisten parlamenttien huomautusten vaikutus lainsäädäntöehdotusten sisältöön jää näin vähäiseksi, joten huomautuksia ei suuren valiokunnan näkemyksen mukaan kannata tehdä ilman painavaa syytä.

Suuri valiokunta esittää, että Suomi ajaisi aktiivisesti toissijaisuusmenettelyä koskevaa menettelytavan muutosta: Komission tulisi käsitellä toissijaisuushuomautuksia komission pääsihteeristön lisäksi keskitetympin myös siinä komission yksikössä, joka vastaa kysymyksessä olevasta säädösehdotuksesta. Lisäksi kansallisten parlamenttien tekemät huomautukset olisi esiteltävä neuvoston työryhmäkäsittelyssä. Niitä tulisi olla myös valmius kommentoida, mielellään huomautuksen esittäneen parlamentin kotivaltion edustajan toimesta. Tämä johtaisi parlamenttien huomautusten sisällyttämiseen varsinaiseen lainsäädäntöprosessiin. Se samalla vastaisi siihen toissijaisuusmenettelyyn liittyvään ongelmaan, että kansallinen parlamentti ja sille vastuunalainen hallitus voivat esittää keskenään ristiriitaisia kantoja säädösehdotuksen toissijaisuusperiaatteen mukaisuudesta.

Muutos säädösfilosofiassa ja jäsenvaltioiden liikkumavaran kaventuminen

Säädösinstrumentin valinta. Suuri valiokunta toteaa, että Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen komissio on enenevässä määrin ehdottanut säädösvälineeksi suoraan jäsenvaltioissa sovellettavia varsin yksityiskohtaisia asetuksia kansallisia täytäntöönpanotoimia edellyttävien direktiivien sijaan. Direktiivien osalta vähimmäisharmonisointi on muuttunut täysharmo-

nisoinniksi. Taustalla lienevät komission vaikeudet valvoa kattavasti unionioikeuden täytäntöönpanoa 28 jäsenvaltiossa. Kaventamalla jäsenvaltioiden liikkumavaraa komission tarve valvoa jäsenvaltioiden täytäntöönpanotoimia jäsenvaltiotasolla vähenee.

Suuri valiokunta huomauttaa, ettei tätä säädösfilosofiassa tapahtunutta muutosta ole käsitelty selonteossa ja valiokunnalle toimitetuissa E-kirjelmissä. Valiokunta ei näin ollen voi ottaa yksityiskohtaisesti kantaa siihen, onko siirtymisen direktiiveistä asetuksiin EU-oikeuden yhtenäisyyden kannalta perusteltua tai mikä vaikutus siirtymällä on Suomen — samoin kuin jokaisen muunkin jäsenvaltion — oikeusjärjestyksen yhtenäisyyteen tai lainsäädännön selkeyteen.

Suuri valiokunta toteaa, että säädösfilosofian muutoksen vaikutuksista jäsenvaltioissa olisi syytä käydä periaatteellinen keskustelu EU-tasolla, ja edellyttää, että valtioneuvosto ottaa aktiivisesti osaa tähän keskusteluun. Valiokunta ei pidä riittävänä sitä, että edellä mainittuihin kysymyksiin otetaan kantaa tapauskohtaisesti yksittäisten lainsäädäntöehdotusten käsittelyn yhteydessä. Valiokunta muistuttaa, että yksittäisten jo annettujen säädösehdotusten osalta esitetty kritiikki voi olla varsin tuloksetonta. Säädösinstrumentti voi käytännössä muuttua vain neuvoston yksimielisellä päätöksellä, mikäli komissio vastustaa neuvoston näkemystä asianmukaisesta säädösinstrumentista. Suomen pitää siksi kehittää samanmielisten maiden kanssa harjittu kokonaisvaltainen ja yleinen suhtautumistapa säädösinstrumentin valintaan. Yleisenä lähtökohtana tulisi olla se, että EU-tasoa käytetään integraatiota koskevien yleisten periaatteiden asettamisessa, mutta mahdollisimman monet toteutuksen yksityiskohdat ratkaistaan kansallisten, alueellisten tai paikallisten tarpeiden mukaan. Valiokunta muistuttaa erityisesti, että perussopimuksien mukaan säädösinstrumentin valinnassa tulisi aina soveltaa suhteellisuusperiaatetta.

Delegoidut säädökset ja komitologiamenettely. Suuren valiokunnan arvion mukaan säädösfilosofian muutos näkyy myös siinä, että uudemmat säädösehdotukset ovat sisältäneet runsaasti mää-

räyksiä komissiolle siirrettävästä säädösvallasta (delegoidut säädökset) tai komission toimivaltaasta toteuttaa täytäntöönpanotoimenpiteitä jäsenvaltion sijaan (komitologiamenettely).

Suuri valiokunta ei periaatteellisella tasolla vastusta delegoitujen säädösten tai komitologiamenettelyn käyttöä alemmanasteisen norminannon keinona. Delegoinnin tarpeellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta tulee kuitenkin aina ta-pauskohtaisesti harkita ja varmistaa, että delegoinnin vaikutukset ovat lainsäätäjälle täysin ennakoitavissa. Delegoinnilla ei pidä hankaloittaa perussäädöksen kansallisen täytäntöönpanon toteuttamista tai vaarantaa säädöskokonaisuuksien selkeyttä. Toimivaltaa ei saa siirtää varmuuden vuoksi tai mahdollisten tulevaisuuden tarpeiden varalle.

Virastoitumiskehitys. Myös EU:n kiihtyvään virastoitumiseen tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Talousvaliokunnan tavoin suuri valiokunta katsoo, että komissiota alemmalle tasolle delegoitavan vallankäytön rajat, samoin kuin tarkoituksenmukaisen demokraattisen valvonnan takaaminen, edellyttäisivät nykyistä selkeämpien ja yhtenäisempien periaatteiden ja toimintatapojen kehittämistä sekä EU:ssa että kansallisella tasolla (TaVL 31/2013 vp).

III EU-POLITIIKAT

Tämän otsakkeen alla valiokunta käsittelee Suomen tavoitteenasettelua EU:n sektoripolitiikkoihin erikoisvaliokuntien lausuntoihin yhtyen. Keskeisimmäksi EU:n sektoripolitiikkaa koskevaksi kysymykseksi suuri valiokunta nostaa kysymyksen työllisyys- ja kasvupolitiikan tehostamisesta unionissa, mikä edellyttää laaja-alaista EU:n eri sektoripolitiikkojen koordinoitua ja yhteensovittamista.

Taloukasvun käynnistäminen

Kilpailukyky, taloukasvu ja työllisyys. Suuri valiokunta katsoo, että reaalityalouden taantuminen on keskeisin unionin nykyisistä haasteista ja sen ratkaiseminen avain useiden muiden ongelmien ratkaisemiseen. Valiokunta muistuttaa,

että kansalaisten tuki unionille on alusta lähtien perustunut unionin menestykseen taloudellisen vakauden ja vaurauden luojana. Ottaen huomioon erot unionin ja Yhdysvaltojen talouksien kehityksessä vuoden 2008 jälkeen on ilmeistä, että Eurooppaa ei vaivaa ensisijaisesti finanssi-kriisi vaan pitkän ajan kuluessa syntynyt kilpailukyyn kriisi. Euroopan globaali kilpailukyky on taantunut suhteessa kaikkiin muihin maaryhmiin.

Suuri valiokunta toteaa, että Euroopan talouden nousun on perustuttava teollisuuden ja palvelusektorin tuottavuuden kasvuun. Tämä edellyttää uusimman teknologian parempaa hyödyntämistä sekä pitkäjänteistä ja uudistuvaa teollisuuspolitiikkaa. Yhdysvalloista poiketen Eurooppa ei voi perustaa taloukasvuun väestön kasvuun eikä edullisen energian saantiin. Eurooppa tarvitsee teollisen perustan vakaan kasvun ja työllisyyden moottorina. Eurooppalaiseen yhteiskuntamalliin kuuluva vahva julkinen sektori merkitsee, että Eurooppaan on luotava tehokas laadukkaiden julkisten palvelujen tuotanto. Samalla uuden teknologian luomista ja käyttöönottoa on edistettävä nykyistä tehokkaammin. Valiokunta korostaa, että kilpailukyyn vahvistamisen tulisi perustua ensisijaisesti työn tuottavuuden lisäämiseen ja uusiin innovaatioihin. Sille vaihtoehtona oleva nk. sisäinen devalvaatio työvoiman yksikkökustannuksia vähentävine toimineen on tosin ollut keinona eräissä kriisimaissa, mutta sen kielteiset vaikutukset kysyntään ja jopa yhteiskuntarauhaan merkitsevät, että merkittävää sisäistä devalvaatiota on pidettävä hyvin ongelmallisena keinona.

Suuri valiokunta katsoo, että Suomen tulee pitää taloukasvun elvyttämistä koskevia tavoitteita ohjaavina arvioitaessa kaikkia EU-tasolla päätettäviä toimia ja säännöksiä. Unionin politiikkoja on koordinoitava nykyistä tehokkaammin. Sisämarkkinoiden koko potentiaali on hyödynnettävä. EU:n asemaa maailmankaupassa ja kauppapolitiikan globaaleissa toimielimissä on vahvistettava. Luottamus rahoitusmarkkinoihin on palautettava. Sääntelyn määrän ja hallinnollisen taakan kilpailukykyvaikutuksia on arvioitava osana kaikkea unionin säädöstoimintaa.

Kilpailukykyiset sisämarkkinat. Suuri valiokunta yhtyy talousvaliokunnan arvioon siitä, että EU:n tulevaisuuden suuria haasteita on, pystymekö kehittämään EU:n sisämarkkinoita niin, että ne antavat vankan pohjan EU:n kilpailukyvyille globaaleilla markkinoilla. Lissabonin strategian tavoitteena oli luoda EU:sta maailman kilpailukykyisin alue vuoteen 2010 mennessä. Näin ei tapahtunut. Valiokunta pitää ilmeisenä vaarana, että Eurooppa 2020 -strategialle hyväksytyt tavoitteet joko eivät toteudu tai osoittautuvat vaikutuksettomiksi. Valiokunta pitää siksi erittäin tärkeänä, että vuosina 2014–2015 toteutettava Eurooppa 2020 -strategian välitarkastus suoritetaan perusteellisesti strategian suuntaa tarvittaessa mukauttaen ja että jäsenvaltiot sitoutuvat sen tuloksiin.

Suuri valiokunta katsoo, että Euroopan digitaalisten sisämarkkinoiden luominen edistyy tuskallisen hitaasti. Globaalin digitaalitalouden kehitys ei odota eurooppalaista sääntelyprosessia. Tekijänoikeusjärjestelmä tulee uudistaa vastaamaan digitaalisen sisältöliiketoiminnan tarpeita. Kokonaisuuteen liittyy lisäksi sisältöjen ei-kaupallisten ja julkisten levitysmuotojen kehittäminen (SiVL 24/2013 vp). Digitaaliset sisämarkkinat tarvitsevat myös käytännössä toimivaa tietosuojasääntelyä, joka ei luo yrityksille liiallista hallinnollista taakkaa. Suomen tulee asettaa eurooppalaisia verkostoja koskeviksi tavoitteekseen, että Suomesta tulee maailmanlaajuisen dataliikenteen solmupiste.

Yrittäjyys. Suuri valiokunta kiinnittää huomiota talousvaliokunnan arvioon siitä, että EU:n kilpailukyvyyn kannalta on keskeistä luoda yrityksille vakaat ja yritystoimintaa tukevat puitteet. Valiokunta huomauttaa, että nykyinen sääntelytaakka vääristää markkinoita suurten yritysten hyväksi sekä haittaa niitä pieniä, innovatiivisia uusyrittäjiä, joista Suomi ja unioni odottavat tulevan tulevaisuuden talouden moottoreita ja jotka ovat keskeisiä työllisyyden kannalta.

Suuri valiokunta toteaa, että yritysten rahoitusongelmat hidastavat talouden toipumista kriisistä. Yritysten rahoitukseen tarvitaan uusia rahoitusinstrumentteja, kun yksipuolisesti pankkirahoituksen varassa toimiva eurooppalainen ta-

lousmalli on osoittanut haavoittuvuutensa. Valiokunta korostaa, ettei ensisijaisena tavoitteena tule olla unionin tai ylipäätään julkisen rahoituksen turvin toimivan organisaation luominen, vaan rahoitusalan terveen innovoinnin ja verkostoitumisen edistäminen. Julkisen rahoituksen osalta valiokunta viittaa unionin rakennerahastojen ja Horisontti 2020 -rahoituksen toistaiseksi toteutumattomiin synergiahyötyihin; tavoitteeksi on otettava tutkimus- ja innovaatio-ohjelmien hallinnon keventäminen ja nopeuttaminen, jotta rahoitus olisi elinkeinoelämän hyödynnettävissä ja ne myötävaikuttaisivat työpaikkojen luomisessa.

Tutkimus- ja innovaatiotoiminta. Suuri valiokunta yhtyy sivistysvaliokunnan lausunnossa (SiVL 24/2013 vp) olevaan kantaan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan sekä näiden taustalla olevan perustutkimuksen aseman ja riittävän resurssin tärkeydestä.

Muuttoliikkeet ja talouskasvu. Suuri valiokunta arvioi, että tavoite Euroopan talouskasvun elvyttämisestä ja pitkän aikavälin turvaamisesta johtaa vääjäämättä kysymykseen unionin ja sen jäsenvaltioiden maahanmuuttopolitiikasta. Maahanmuutto itsessään johtaa talouskasvuun paitsi työvoiman tarjonnan ja kulutuskysynnän voimistumisen kautta myös vaikeasti ennakoitavien tulijoiden ja kantaväestön tietojen, taitojen sekä kulutus- ja tuotantotottumusten kohtaamisista seuraavien luovien prosessien kautta. Siinänsä tarpeellisen erityisosaajien maahanmuuton edistäminen on vain osa ratkaisua. Euroopan väestön ikääntyminen johtaa vääjäämättä kasvavaan suorittavan työn tekijöiden ja myös muodollista pätevyyttä vailla olevien työntekijöiden kysyntään. Myös unionin sisäiset muuttoliikkeet edistävät Euroopan taloutta, kun luova potentiaali ja osaaminen hakeutuvat kysynnän luokse.

Pääsy globaaleille markkinoille. Suuri valiokunta katsoo, että kauppapolitiikka on nostettava uudelleen Euroopan unionin ulkosuhteiden päähuomion aiheeksi. Kaikki käytettävissä olevat resurssit on käytettävä sekä maailman kaupparjestö WTO:n Dohan kierroksen että käynnissä olevien alueellisten talouskumppanuuk-

sien edistämiseksi. Unionin kauppapolitiikan tulee perustua strategiseen näkemykseen, että vapaakaupan edistäminen on ensisijainen tavoite. Euroopassa tärkeinä pidettyjä intressejä (kulttuuripoikkeus, sosiaalinen malli) on samoin kuin muiden maiden ja maaryhmien arvovalinnat kyettävä ottamaan huomioon globaalien ratkaisun sisällä. Suuri valiokunta korostaa, että suurimman kasvupotentiaalin omaavien uuden teknologian yritysten markkinat ovat globaalit.

Venäjän talouspotentiaali. Suuri valiokunta kiinnittää erityistä huomiota myös selonteossa mainintaa vaille jääneeseen Venäjään. Unionin ongelmallinen Venäjä-suhde haittaa jo nyt kauppasuhteita ja vähentää unionin taloudellista potentiaalia. Euroopan unionin ja Venäjän välisten suhteiden vaihtelut vaikuttavat välittömästi Suomen talouteen. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota Venäjän eräille elintarvikkeille asettamiin tuontirajoituksiin sekä suomalaista siviili-ilmailua koskeviin ylilentöjen rajoituksiin.

Energia- ja ilmastopolitiikan merkitys. Suuri valiokunta yhtyy talousvaliokunnan arvioon, että energian kilpailukykyinen hinta ja toimitusvarmuus ovat olennainen osa kilpailukykyä. Vaakan toimintaympäristön turvaava EU-sääntely on tärkeä osa tätä kokonaisuutta. Energian sisämarkkinoiden kehittäminen on kuitenkin edennyt hitaasti. Sitä voidaan osaltaan edesauttaa pitkäjänteisellä suunnittelulla ja ennakoitavissa olevalla säädösympäristöllä. Euroopan komission 22.1.2014 julkistama tiedonanto (COM (2014) 15) EU:n vuoteen 2030 ulottuvista ilmastotavoitteista luo pohjaa tulevalle kehitykselle. Vaikka energiasektorin perusratkaisut, kuten huoltovarmuus ja valinnat eri energialähteiden välillä, tulee pitää kansallisessa päätösvallassa, sektorilla on laajoja EU:n yhteisiä toimia edellyttäviä kehitystarpeita. EU:n energiaomavaraisuuden lisääminen, ilmastopolitiikka ja uusiutuvan energian käytölle asetetut tavoitteet sitovat jäsenmaat yhteen.

Talousvaliokunnan lailla suuri valiokunta tähdentää, että tavoitteiden on oltava selkeät, mutta niiden saavuttamiseen tarvittavat keinot on voitava valita mahdollisimman kustannuste-

hokkaasti ja teknologianeutraalisti kansalliset erityisolosuhteet huomioon ottaen. Selonteossa on tuotu esille, että todennäköisesti kustannustehokkainta olisi asettaa vain yksi sitova tavoite eli päästövähennystavoite ohjaamaan kehitystä. Toisaalta selonteossa arvioidaan, että EU:n uusiutuvalla energialle asettama tavoite toisi ennakoitavuutta investoijille ja teknologian kehittäjille. Vähähiiliseen talouteen siirtyminen edellyttää jatkuvaa osaamisen, uuden teknologian ja palvelujen kehittämistä. Sektorin tulee olla painopistealue myös EU:n t&k-panostusten osalta. Näin luodaan pohjaa paitsi EU-alueen kehitykselle myös viennille (TaVL 31/2013 vp). Erikoisvaliokunnat ja suuri valiokunta ottavat lähemmin kantaa komission tiedonantoon asiasta annettavan valtioneuvoston selvityksen pohjalta.

Talous- ja rahaliitto EMU

Rahoitusvakaus sekä talouspolitiikan koordinaointi. Valtioneuvoston selonteossa esitellään talouskriisin aikana asteittain käyttöön otetut talouspolitiikan koordinaation järjestelyt. Valiokunta on lausunut kantansa näistä yksityiskohteisesti osana perustuslain mukaista Suomen kansallista kannanmuodostusta. Valiokunta korostaa, että nämä järjestelyt eivät ole tapahtuneen kriisin hallintaa, vaan järjestelyt on tehty tulevia, normaaleja oloja silmällä pitäen uusien kriisien estämiseksi.

Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että talouspolitiikan koordinaointia varten luodut järjestelyt — tehokkaasti toteutettuina — tarjoavat paremman lähtökohdan talous- ja rahaliiton kestäväälle toiminnalle pitkällä aikavälillä. Valiokunta kuitenkin puoltaa varovaisuutta järjestelyjen vaikuttavuuden ja kestävyuden arvioimisessa. Viime kädessä talousvakaus on riippuvainen yksittäisten euromaiden valmiudesta noudattaa sovittua ja niille itselleen järkevää finanssipolitiikkaa. Valiokunta huomauttaa, että nykyinen kriisi, Kreikan tapausta lukuun ottamatta, ei ensisijaisesti johtunut julkisen talouden tasapaino-ongelmista. Kriisi alkoi yksityisen sektorin vaikeuksista (pankkien on-

gelmasijoitukset, asutokupla), jotka päätyivät valtioiden vastattaviksi. Valtioiden budjettiongelmat ovat kriisin seuraus eikä sen syy. Huomattava osa toteutuneista järjestelyistä saattaa siten jäädä merkitykseltään odotettua vähäisemmäksi.

Suuri valiokunta toteaa, että kokonaistalouden tasapainoon kohdistuva sääntely, jota valiokunta sinänsä puoltaa, ei ainakaan toistaiseksi ole täyttänyt kaikkia odotuksia. Kuluvan vuoden aikaiset kokemukset komission makrotaloudellisia epätasapainoisuuksia koskevista suosituksista sekä budjettisuosituksista eivät luoneet vaikutelmaa ponnekkuudesta. Valiokunta muistuttaa, että komissio on alusta lähtien ollut voimaton vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisten, liiallista julkista alijäämää koskevien sanktioiden toteuttamisessa. Sanktioiden pelotevaikutukseen tulee valiokunnan mielestä suhtautua varauksella; hyvinä aikoina ei löydy poliittista valmiutta niiden langettamiseen ja kriisissä niiden langettaminen olisi haitallista. Talouden EU:n tason sääntelyn uskottavuuden mittariksi voi valiokunnan arvion mukaan nousta nk. six-pack-lainsäädännöllä muutettu liiallisen alijäämän menettely, joka vahvistaa selkeät, numeroin ilmaistut tavoitteet valtion liiallisen alijäämän ja julkisen velan vähentämiselle.

Suuri valiokunta katsoo, että eräiden jäsenvaltioiden rahoituskriisin aikana luotujen, osin päällekkäisten taloudellisen ohjauksen järjestelmien monimutkaisuus heikentää järjestelmää. Komissiolle annettavien lukuisten, lähes samaa asiaa koskevien raporttien käsittely useissa eri menettelyissä ei ole tehokasta. Talouspoliittisen koordinaation varsinainen arvo on yhdenmukaisten, vertailukelpoisten tietojen julkistaminen muiden valtioiden ja markkinoiden arvioitaviksi. Komission arvioiden lisäarvo on toistaiseksi jäänyt epäselväksi. Valiokunta näkee perusteita järjestelmän yksinkertaistamiselle.

Pankkiunioni. Suuri valiokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan (VaVL 8/2013 vp) tavoin valtioneuvoston näkemykseen, että unionissa tulisi ripeästi edetä pankkiunioniin, joka murtaisi pankkien velkaongelmien ja valtioiden kohtalonyhteyden. Valiokunta toteaa, että tämän mie-

tinnön laatimisen aikana joulukuussa 2013 euroryhmä ja neuvosto ovat sopineet ratkaisusta pankkiunionin hyväksymistä edeltävään kysymykseen heikkojen pankkien resoluution (hallitun alasajon) kustannusten maksajasta. Suomen tavoitteen mukaisesti tulee ensisijaisesti pankkien omistajien ja rahoittajien (alle 100 000 euron tallettajat pois lukien) ja toissijaisesti jäsenvaltioissa pankkisektorilta kerättävillä maksuilla perustettavan kriisinratkaisurahaston vastata pankkien riskeistä. Järjestely edellyttää vielä Euroopan parlamentin hyväksymistä sekä kriisinratkaisurahastoon osallistuvien jäsenvaltioiden välisen sopimuksen tekemistä. Järjestelyn periaate on valiokunnan näkemyksen mukaan oikea. Valiokunta korostaa kuitenkin, että järjestely on haavoittuva kriisinratkaisurahaston suhteellisen vaatimattoman koon vuoksi sekä rahaston kerryttämisen aikana. Euromaat ovat rahoituskriisin aikana useita kertoja poikenneet nobailout-säännön kirjaimellisesta tulkinnasta ja jakaneet eri järjestelyillä yksityisten sijoittajien riskejä. Kyproksen tapauksessa tehty, sijoittajanvastuun sisältänyt ratkaisu ei välttämättä ole vielä riittävä osoitus euroryhmän määrätietoisuudesta ja johdonmukaisuudesta tulevaisuudessa. Valiokunta arvioi, että tämän vuoksi tarvitaan — etenkin vuosina ennen kriisinratkaisurahaston kertymistä täyteen kapasiteettiinsa — erityisiä toimia, joilla suljetaan pois mahdollisuus, että markkinat tulkitsevat yhteisen pankkivalvonnan ja resoluutiojärjestelmän olemassaolon tarkoittavan yhteistä takausta. Vaikka tällainen ymmärrys olisi juridisesti virheellinen, se on useille jäsenvaltioille mieluisa ja se voi johtaa poliittiseen painostukseen tilanteessa, jossa pankin varattomuus uhkaa jonkin valtion taloutta.

EMU:n kehittäminen. Valiokunta katsoo, että epäsuhta euroryhmän ottaman rahoitusjärjestelmän valvonta- ja ohjaustehtävän ja euroryhmän käytettävissä olevien, resoluutioon käytettävien resurssien välillä ylläpitää painetta yhteisvastuuseen ja finanssipolitiikan yhteisöllistämiseen. Suomen ja muiden fiskaaliunionia ja yhteisvastuuta vastustavien valtioiden on valiokunnan mielestä syytä ryhtyä kehittämään perusopimusten mukaista, toimivampaa vaihtoeh-

toa. Valiokunta katsoo, että alkuperäinen, Maastrichtin sopimuksen mukaisen kaltainen rahaliiton konsepti tarjoaa — eräin päivityksin — parhaan mallin vakaalle, fiskaaliunionille vaihtoehtoiselle rahoitusvakauden järjestelmälle.

Tavoitteeksi asetettava euroalueen kehitys valiokunnan mielestä keskittyisi sopeutumistoi-
mien jatkumiseen kiinnittäen samalla huomiota talouskasvun käynnistämiseen sekä sopeutustaa-
kan jakautumisen sosiaalisiin vaikutuksiin (VaVL 8/2013 vp). Valtioita on kannustettava vähentämään lainanottoaan, pankkeja on tervehdytettävä ja suhteettoman suuria pankkisektoreita on pienennettävä. Aiheelliset maakohtaiset rahoituskulujen erot tulee sallia. Suomen euroalueen kehitystä koskeva tavoite voisi valiokunnan mielestä pitää sisällään seuraavat elementit:

"No-bailout" -säännön uskottavuuden lujittamiseksi tulee luoda säännöstö, joka varmistaa sijoittajien vastuun valtion maksukyvyttömyyden aiheuttamista tappioista. Koska valtion maksukyvyttömyysmenettelyä ei ole, sijoittajanvastuusäännökset tulee sisällyttää euromaiden valtionvelkakirjoihin. Uusiin velkakirjoihin on jätetty yhteistoimintalausekkeet, jotka määrittelevät velkojien asemaa maksukyvyttömyystapauksessa. Valiokunta katsoo, että yhteisvastuuriskiä pienentäisi järjestely, jossa euromaat yhteisen käytäntönsäännön kautta sisällyttävät tuleviin joukkovelkakirjoihinsa yhdenmukaiset määräykset velan pääoman alennuksesta tai maksuehtojen helpottamisesta, jos tietyt, erikseen sovittavat valtion maksukykyä koskevat kriteerit toteutuvat.

Valtioiden velkakirjojen riskiarvioinnin tulee valiokunnan mielestä perustua objektiiviseen riskin analyysiin. Valiokunta katsoo, että keskuspankkien ja Basel II -järjestelmän nykyinen käytäntö, jonka mukaan kaikkien eurovaltioiden lainapaperit arvioidaan yhtäläisesti riskittömiksi, estää sijoittajanvastuun toteutumisen ja väristää markkinat. Se samalla poistaa budjettikurin ehkä tärkeimmän kannustimen eli markkinapaineen. Suomen tavoitteeksi on otettava keskuspankkikäytännön sekä Baselin säännöstön päivittäminen. Valiokunta huomauttaa, että

Sveitsi on oma-aloitteisesti käynnistänyt tämän suuntaisen uudistuksen.

Yksityisen sektorin velka-aste ja siihen liittyvä rahoitussektorin haavoittuvuus pysyvät valiokunnan arvion mukaan suurimpana yksittäisenä euroalueen vakauden uhkana ja talouskasvun esteenä. Rahoituslaitosten osalta unioni on saavuttanut merkittävää edistystä elvytys- ja kriisinratkaisudirektiiviä sekä yhteistä kriisinratkaisumenettelyä koskevien ratkaisujen kautta. Valiokunta katsoo, että rahoitusalan resoluutiojärjestelmien lisäksi ja tueksi tarvitaan välineitä muun yksityissektorin velkataakan hallittuun resoluutioon. Tähän sisältyy mm. pankkien velallisina olevien yritysten ja yksityishenkilöiden maksukyvyttömyyttä koskevan lainsäädännön modernisointi ja tehostaminen (yksityisen velan leikkaussäännöt, kiinnelainojen henkilökohtaisen vastuun tarkistaminen, nopeutetut menettelyt). Valiokunta arvioi, että tätä ongelmaa ei kyetä ratkaisemaan unionitasolla riittävän nopeasti jäsenvaltioiden suvereniteettiin liittyvistä syistä. Valiokunta pitää siksi perusteltuna, että jäsenvaltiot erikseen mutta yksissä tuumin keskittyvät kansallisten konkurssijärjestysten tehostamiseen.

Valtioiden väliset sopimusjärjestelyt. Valiokunta katsoo, että yhteisvastuun ja fiskaaliunionin torjumista tarkoittava tavoite puoltaa nykyistä vähemmän keskittynyttä EU:n talouspolitiikan ohjauksen järjestelmää. Ilman riittävää etäisyyttä eurooppalaisiin rakenteisiin valtioiden velat ovat alttiita niille riskeille, jotka olemme nähneet toteutuvan vuosina 2010—2012. Valtioiden finanssipoliittinen itsenäisyys voidaan valiokunnan mielestä yhdistää yhteisesti sovittuihin sääntöihin. Valiokunta viittaa tässä esimerkkinä 25 EU-maan vuonna 2012 allekirjoittamaan finanssipoliittiseen sopimukseen. Sopimuksen eräistä ongelmista huolimatta se osoittaa, miten jäsenvaltiot voivat luoda uskottavan rahoituspolitiikan vakauden ilman unionitason sääntelyä sekä siihen liittyviä finanssipoliittikan yhteisöllistämistä tai yhteisvastuuta koskevia paineita. Tällainen valtioiden välinen sopimus mahdollistaisi esimerkiksi sijoittajanvastuusäännön ja kansallisten, yksityisen sektorin velkaa

koskevien järjestelmien käyttöönottamisen tavalla, joka ei liiallisesti häiritse markkinaehtoisen rahoituksen saantia. Valiokunta korostaa kuitenkin, että sekä sopimusperusteinen että yhteisökehikkoon perustuva rahoitusvakauden järjestelmä on yhtä lailla uskottava vain, jos järjestelmään osallistuvat maat noudattavat sääntöjä ja markkinat pystyvät tämän toteamaan. Valiokunta pitää unionirakenteiden sisällä tapahtuvaa sääntelyä Suomen kannalta toivotuimpana sääntelytapana mutta katsoo, että unionikehyksen puitteissa luodun järjestelmän uskottavuusongelmat sekä toisaalta Suomen finanssipolitiikan itsenäisyyden puolustamisen näkökohdat puoltavat sitä, että Suomi suhtautuu avoimesti myös hallitustenvälisten järjestelyjen käyttöön talous- ja rahaliiton kehittämisen keinona.

Euroopan keskuspankki. Valtioneuvoston selonteko kiinnittää aiheellisesti huomiota Euroopan keskuspankin perussopimuksen mukaiseen mandaattiin, jonka rajoilla EKP on rahoituskriisin vuoksi joutunut käymään. Valiokunta yhtyy tähän arvioon ja lisää, että EKP:n julkilausutun kriisinhoidon (kohdennettu pankkien rahoitus, valtionvelkakirjojen markkinaostokset) lisäksi tulee myös ottaa huomioon maksunvälitysjärjestelmä TARGETissa syntyneet keskuspankkien saatavien epätasapainot.

Suuri valiokunta katsoo, että EKP:n perussopimuksen mukainen tehtävä hintavakauden puolustajana edellyttää keskuspankin ehdotonta riippumattomuutta poliittisesta ohjauksesta siten kuin Maastrichtin sopimuksessa säädettiin. Valiokunta huomauttaa kuitenkin, että epäsuhta EKP:n mandaatin ja sen tosiasiallisesti välttämättömän toiminnan välillä voi luoda paineita mandaatin tarkistamiseen perussopimusmuutoksen kautta. Pankkiunioni luo EKP:lle uusia, hintavakausmandaatista irrallisia ja sen kanssa mahdollisesti myös ristiriidassa olevia tehtäviä. Pankkivalvontaan ja pankkiresoluutioon liittyvät EKP:n tehtävät voitaneen säännellä pankin riippumattomuuden edellyttämällä tarkkuudella. Valiokunta katsoo kuitenkin, että Suomella on oltava valmius osallistua keskusteluun EKP:n asemasta, tehtävästä ja valvonnasta. Valiokunta edellyttää, että valtioneuvosto teettää kattavan

selvityksen EKP:n mandaatin mahdollisen laajentamisen vaikutuksista.

Vakausjärjestelmien riskienhallinta. Suuri valiokunta kiinnittää huomiota tarkastusvaliokunnan lausunnossa (TrVL 3/2013 vp) olevaan esitykseen tarpeesta arvioida jatkuvasti sekä eri vaihtoehdoista ja politiikkatavoitteista lähtien unionin rahoituskriisiin liittyviä vakautustoimia ja niiden tuloksellisuutta. Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää huomiota myös perustuslakivaliokunnan eri yhteyksissä ilmaisemaan huoleen Suomelle kertyvien kokonaisvastuiden ja -riskien merkityksestä valtion kyvyllä selviytyä sille perustuslain mukaan kuuluvista tehtävistä.

Säällinen eurooppalainen talousoikeus. Unionin yhtenäisyyden ja uskottavuuden sekä myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kannalta on tärkeää, että myös EU-tason harmaan talouden, korruption, veronkierron ja aggressiivisen verosuunnittelun vastaiset toimet ovat tehokkaita. Eryteisesti sääntelyn täytäntöönpanoa ja sen noudattamisen valvontaa on tehostettava. Samalla EU:n sisäisiin veronkierto- ja veroparatiiseja koskeviin ongelmiin on puututtava ripeästi ja tehokkaasti. Suuri valiokunta korostaa, että Euroopan maiden veropohjan suojaamisen jäsenvaltioiden lainsäädännössä olevien puutteiden hyväksikäytöltä tulisi olla jäsenvaltioiden kesken riidaton yhteinen intressi.

Unioni taloudellisena ja sosiaalisena arvoyhteisönä

Sosiaalisesti kestävä kansalaisten Eurooppa. Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta katsoo, että unionin tulee olla tasapainoisella tavalla taloudellinen ja sosiaalinen arvoyhteisö. Unionin yhtenä kantavana ideana on ollut pyrkiä samanaikaisesti sekä taloudelliseen että sosiaaliseen kehitykseen, jolloin kumpaakaan ei voida saavuttaa ilman toista. Eurooppalainen sosiaalinen malli on tapa ilmaista arvoja, jotka pohjautuvat demokratiaan, yksilön vapauksiin, poliittisten, taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien kunnioittamiseen, tasa-arvoon sekä solidaarisuuteen.

Perusoikeusolottuvuuden vahvistaminen. Suuri valiokunta katsoo, että EU:n perusoikeusolottuvuuden vahvistaminen lisää sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja samalla vahvistaa kansalaisten luottamusta EU:n toimiin ja jäsenvaltioiden luottamusta toistensa oikeusjärjestelmiin. EU-toimielinten on varmistettava ehdotusten ja säädösten yhdenmukaisuus EU:n perusoikeuksien kanssa, ja jäsenvaltioiden on otettava ne täysimääräisesti huomioon EU-oikeutta soveltaessaan. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä Euroopan sosiaalisen peruskirjan velvoittavuutta unionin ja sen jäsenvaltioiden toiminnan oikeusohjeena myös talousunionia koskevassa lainsäädännössä ja sen soveltamisessa (SuVL 4/2012 vp). Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että EU:n perusoikeusviraston asemaa vahvistetaan nykyisestä ja että unioni liittyy nopeasti ja kattavasti Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen. Perusoikeuksia tulisi myös vahvistaa varmistamalla EU-lainsäädännön yhdenmukaisuus kansainvälisen työjärjestö ILO:n yleissopimusten kanssa. Myös vuoden 2004 ja 2007 laajentumisen jälkeen esiin nousseisiin kysymyksiin, jotka liittyvät eräiden väestöryhmien liikkuvuuteen ja syrjintään, olisi puututtava nykyistä tehokkaammin.

Suuri valiokunta pitää tärkeänä, että jäsenvaltioissa tehdään kattava selvitys talouskriisin ja sen hoidon seurauksista, kuten ihmis- ja perusoikeuksien ja työoikeudellisten normien loukkauksista, tasa-arvo- ja työllisyysvaikutuksista sekä vaikutuksista kansanryhmien asemaan, terveys- ja sosiaalipalveluihin samoin kuin sosiaalisen turvattomuuden ja köyhyyden lisääntymiseen. Selvityksen pohjalta niin jäsenvaltioissa kuin EU-tasollakin tulisi käydä avoin keskustelu siitä, miten jatkossa voidaan turvata unionin arvojen ja tavoitteiden kunnioittaminen ja yhteisten sääntöjen noudattaminen kriisitilanteita ratkottaessa (TyVL 12/2013 vp).

Unionin sosiaalinen ulottuvuus. Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston arvioon siitä, että unionin sosiaalista ulottuvuutta on kehitettävä sosiaalisen kriisin välttämiseksi, laajamittaisen köyhyyden vähentämiseksi, sosiaalisen koheesion lisäämiseksi sekä talouskriisin vaikutusten

kohtuullistamiseksi. Pyrkimys vahvistaa unionin sosiaalista ulottuvuutta on tärkeää tasa-arvon ja yhteiskunnallisen eheyden lisäämiseksi (StVL 22/2013 vp). Toiminnan on kuitenkin kunnioitettava nykyistä toimivaltajakoa. Valiokunta muistuttaa, että unionin sosiaalisen ulottuvuuden toiminnan (unionitason toiminta jäsenvaltioiden sosiaaliturvajärjestelmien ja sosiaalipolitiikkojen parissa) laajuus määräytyy suoraan sen varsin rajatun toimivallan kautta, jonka jäsenvaltiot ovat unionille perussopimuksissa antaneet. Näiden kriteerien perusteella sosiaalija työllisyyspolitiikka sekä nuorisotyöttömyyden vastaiset toimet ovat edelleen pitkälti kansallisella vastuulla ja jäsenvaltioiden toimivallalla.

Suuri valiokunta katsoo, että EU:n sosiaalisen ulottuvuuden kehittämisen ydin tulee olla alueella, jossa unionilla on toimivaltaa. Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta tukee EU-työlainsäädännön sekä työvoiman vapaan liikkuvuuden säännösten kehittämistä ja työelämän vähimmäissääntelyä sisämarkkinoilla. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä selonteon linjausta siitä, että Suomen kannalta yksi keskeisistä integraation kehittämishankkeista lähivuosina on työelämän kehittäminen työntekijöiden työsuojelua, muutosturvallisuutta, tasa-arvoa, työelämän vähimmäisnormeja ja lähetettyjen työntekijöiden asemaa parantavilla uudistuksilla. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että talouskriisi on nostanut esille tarpeen kehittää EU:n työmarkkinaosapuolten sosiaalista vuoropuhelua sekä EU:n kolmikantaista valmistelua. On kuitenkin oltava tarkkana siinä, että työmarkkina-asioissa kunnioitetaan työmarkkinajärjestöjen sopimusautonomiaa, erityisesti palkanmuodostusta, työehtoja ja sosiaaliturvaa koskevissa toimenpiteissä (TyVL 12/2013 vp).

Suuri valiokunta pitää selonteon lähtökohtaa eurooppalaisen hyvinvointimallin kehittämisestä pohjoismaiseen suuntaan perusteltuna. Pohjoismaisen hyvinvointimallin periaatteiden korostaminen on tärkeää sillä juuri nyt pyritään useissa jäsenmaissa toteuttamaan uudistuksia, jotka kohdistuvat myös sosiaalipoliittisiin järjestelmiin. Pohjoismaisen mallin edistäminen

edellyttää kuitenkin selvää käsitystä niistä eri maiden yhteiskuntaelämän alueista, joilla pohjoismainen malli voi olla avuksi sekä mallin soveltuvuudesta rakenteiltaan ja perinteiltään erilaisissa maissa. Valiokunta toteaa, että avoimen koordinaation menetelmän puitteissa tapahtuva yhteistyö esimerkiksi sosiaalisen suojelun komiteassa ja neuvostossa tarjoaa tärkeän foorumin tämän mallin esillä pitämiseksi. Pohjoismaisen mallin keskeisten periaatteiden tulisi vaikuttaa talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikan tavoitteiden yhteensovittamisessa niin, että nämä politiikan osa-alueet aidosti tukisivat toistensa tavoitteiden saavuttamisessa ja myös sosiaalipolitiikan omista lähtökohdista nousevat tavoitteet saisivat nykyistä suuremman painoarvon. Tämä edellyttää lisätoimia yhteistyön tiivistämisessä myös eri neuvostokokoonpanojen välillä poliittikkojen johdonmukaisuuden varmistamiseksi.

EMU:n sosiaalinen ulottuvuus. Suuri valiokunta toteaa, että talous- ja rahaliiton yhteyteen rakennettava sosiaalinen ulottuvuus on varsin uusi ajatus. Erityisesti eteläisissä jäsenvaltioissa lisääntynyt työttömyys ja köyhyys ovat pakottaneet pohtimaan EMU:n sosiaalista ulottuvuutta sekä keinoja, joilla ongelmiin voitaisiin puuttua. Sosiaalipolitiikka on toisaalta sopeutuksen kohteena, kun yhteistä budjettikuria ylläpidetään, mutta toisaalta se on nähty myös välineenä, jolla halutaan tulevaisuudessa tasoittaa eri suhdannetilanteessa olevien maiden kokemien talousshokkien vaikutuksia yhteisvastuullisesti. Erityisesti komission pitkän tähtäimen visiot talous- ja rahaliiton syventämisestä lisäisivät toteutuessaan merkittävästi yhteisvastuullisuutta sosiaalipolitiikan keinoin. Myös komission esittämät lyhyen aikavälin keinot sisältävät uudenlaista jäsenvaltioiden työllisyys- ja sosiaalipolitiikan mittaamista ja koordinaatiota.

Sosiaali- ja terveystalouden suuri valiokunta pitää tärkeänä, että talous- ja työllisyyspolitiikan rinnalla pidetään esillä sosiaalipoliittisia näkökohtia, koska sosiaalisen tilanteen seurannalla ja sosiaalisen vuoropuhelun vahvistamisella talous- ja työllisyystavoitteiden rinnalla on keskeinen merkitys talous- ja rahaliiton vakaudelle (StVL 22/2013 vp).

Suuri valiokunta pitää kannatettavana työllisyys- ja sosiaalipolitiikkaa koskevien indikaattorien liittämistä talous- ja työllisyyspolitiikan eurooppalaisen ohjauksen sekä kokonaistaloudellisia tasapainottomuuksia koskevan tulosaulun taustaindikaattoreiksi. Indikaattoreita ei kuitenkaan tule käyttää perusteena kokonaistaloudellisia tasapainottomuuksia koskevan menettelyn käynnistämiseksi, vaan vain päätöksentekoa tukevana informaationa.

Työelämä ja tasa-arvovaliokunnan lailla (TyVL 12/2013 vp) suuri valiokunta painottaa, ettei lisäinformaation hyödyntäminen saa johtaa jäsenvaltion toimivallassa olevan työllisyys- ja sosiaalipoliittisen päätäntävällän tosiasialiseen supistumiseen. Valiokunta tukee selonteon linjauksia siinä, ettei kansallisia päätöksentekoprosesseja saa tässä yhteydessä sivuuttaa, eikä unionitason sosiaali- ja työllisyyspolitiikkojen koordinointi saa sisältää velvoittavuutta. Instrumenttien käyttö ei saa johtaa unionin ja jäsenvaltioiden välisten toimivaltarajojen hämärtymiseen (VaVL 8/2013 vp). Kansallista toimivaltaa syventävässä talous- ja rahaliitossa tulee kunnioittaa myös eläkejärjestelmien osalta. On muistettava, että myös Suomi saattaa ylittää talouspolitiikan koordinaatiossa keskeisenä olevat velka- ja alijäämäärärajat, jolloin talous- ja sosiaalipoliittisia valintoja voidaan seurata ja ohjata vahvemmin. Erityisesti työeläkevarojen sijoitustuotoilla on ollut keskeinen rooli julkisyhteisöjen alijäämätavoitteiden täyttymisessä.

Suuri valiokunta suhtautuu varsin kielteisesti yhteisvastuullisuuden lisäämiseen sosiaalisen ulottuvuuden verukkeella. Valiokunta kiinnittää tältä osin erityistä huomiota komission EMU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamista koskevaan tiedonantoon (COM (2013) 690), jossa esitetään pitkän aikavälin tavoitteina mm. uusien EU-tason rahoitusmekanismien perustamista. Niiden tarkoituksena olisi tukea jäsenvaltioita rakenteellisten talousuudistusten läpiviemisessä ja pisimmälle menevissä suunnitelmissa luoda jäsenvaltioiden välille tulonsiirtoja, jotka tasaisivat suhdannevaihteluja EU-maiden välillä.

Suuri valiokunta ei näe tarvetta uusien rahoitusinstrumenttien luomiselle, mutta katsoo, että

nykyisiä rahoitusinstrumentteja, kuten koheesio-, rakenne- ja globalisaatiorahastoa, olisi kehitettävä huomioimaan paremmin kilpailukyvyn, kasvun ja sosiaalisen Euroopan edistämisen. Valiokunta suhtautuu myös varauksellisesti komission kaavailemiin yhteisvastuujatukelle perustuviin työttömyysturvaa koskeviin ehdotuksiin, kuten eurooppalaiseen työttömyysvakuutukseen ja työttömyysturvan eksportointiin. Vastaavasti valiokunta suhtautuu kriittisesti siihen, että jäsenmaiden merkittävien talouspoliittisten uudistusten etukäteisen koordinaation kautta annettaisiin komissiolle mahdollisuus puuttua jäsenmaiden sosiaalipoliittisiin uudistuksiin.

Unionin ulkosuhteet

Ulkoasianvaliokunta on lausunnossaan (UaVL 8/2013 vp) käsitellyt kattavasti Euroopan unionin ulkosuhteita koskevia valtioneuvoston selonteon esityksiä. Suuren valiokunnan toimivaltaan kuuluvien EU:n ulkosuhdekysymysten (kauppapolitiikka, kehitys- ja humanitaarinen politiikka, sisäisten politiikkojen ulkosuhdekysymykset, laajentuminen osin) osalta suuren valiokunnan on helppo yhtyä ulkoasiainvaliokunnan lausuntoon ja rajoittua vain seuraavien täydentävien huomautusten esittämiseen.

EU:n ulkopoliittikan johdonmukaisuus ja kokonaisuus. Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, että unionin ulkoisen toiminnan eri osa-alueet (YUTP, kauppapolitiikka, kehityspolitiikka, sisäisten politiikkojen ulkoiset ulottuvuudet, mihin suuri valiokunta lisäksi myös laajentumispoliittikan) tulee koota yhtenäiseksi ja johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Valiokunta suhtautuu kuitenkin empien selonteon ajatukseen siitä, että eri politiikkalohkojen yhdentäminen olisi Euroopan ulkosuhdehallinnon tehtävä. Kuten selonteossa myös todetaan, ja ulkoasiainvaliokunnan lausunnossa tarkemmin eritellään, EU:n kyky ajaa etujaan naapurussaan ja maailmanlaajuisesti riippuu ennen kaikkea jäsenvaltioiden poliittisesta tahdosta toimia yhdessä. Suuri valiokunta toteaa, että jäsenvaltioiden ulkopoliittinen tahto on eriytenyt,

ja eriytyminen on myös otettu huomioon perussopimuksissa, jotka edellyttävät yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksissä neuvoston yksimielistä päätöstä. Kauppapolitiikan, kehitysyhteistyöpolitiikan sekä sisäisten politiikkojen ulkoiset kysymykset jäsenvaltiot ovat jo pitkään käsitelleet nk. yhteisömetodilla päätettävissä kysymyksinä. Unionin toimintaa näillä aloilla voidaan myös pitää menestyksellisenä. Sen sijaan ulkopoliittikan ydinkysymyksiä käsittelevä unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on perussopimuksissa säilytetty jäsenvaltioiden yksimielisyyttä edellyttävänä alana.

Suuri valiokunta yhtyy selonteossa sekä valtioneuvoston selvityksessä E 141/2013 vp olevaan näkemykseen, että Euroopan ulkosuhdehallinnosta (EUH) tulee kehittää vahva toimija, joka pystyy vaikuttamaan EU:lle tärkeissä kysymyksissä hyödyntämällä EU:n ulkosuhteiden laajaa keinovalikoimaa. Samoin valiokunta yhtyy valtioneuvoston tavoitteeseen ulkopoliittikan korkean edustajan toimintaedellytysten parantamisesta ja roolin vahvistamisesta. Valiokunta muistuttaa kuitenkin, että yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perussopimuksen mukaan on EU:n neuvoston, siis jäsenvaltioiden ohjauksessa. Korkealle edustajalle on varattu tärkeä tehtävä jäsenvaltioiden yhteistoiminnan edistäjänä ja niiden erilaisten kantojen sovittelijana. Korkean edustajan aloitteellisuudelle sopimus kuitenkin jättää vain sen tilan, minkä korkea edustaja kykynsä ja arvovaltansa perusteella voi jäsenvaltioilta saada. Ulkosuhdehallinto on korkealle edustajalle ja viime kädessä neuvostolle alisteinen, ulkoasiainhallinnon palveluja tuottava organisaatio. Kuten kaikkien diplomaattikuntien, EUH:n aloitteellisuuden ja vahvan toimijuuden on pysyttävä hyvin tiukasti organisaation poliittisen toimeksiantajan ohjauksessa.

Suuri valiokunta toteaa, että perussopimuksen määräys yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustamisesta on toistaiseksi jäänyt enemmän tavoitetta kuin todellisuutta kuvaavaksi. Toistaiseksi suuret, globaaleina toimijoina itseään pitävät jäsenvaltiot eivät ole osoittaneet erityistä kiinnostusta alistaa ulkopoliittista pää-

töksentekoaan ja resurssejaan yhteiselle poliitikalle. Valiokunta panee merkille, että monen tarkkailijan mielestä unionin ulkopolitiikan vaikuttavuus oli suurempi ennen kuin sen institutionaalista asemaa vahvistettiin Lissabonin sopimuksella. Tätä voi valiokunnan mielestä tulkita myös esimerkkinä henkilöiden merkityksestä politiikassa. Valiokunta muistuttaa perinteisen diplomatian ja erikoistuneiden ulkosuhdehallintojen muuttuneesta roolista valtioiden välisessä yhteydenpidossa. Kuten valtioneuvoston selvityksestä E 127/2013 vp (Suomen vireillä olevista valtiosopimusneuvotteluista) voidaan päätellä, EU:ssa kuten kaikissa maissa ulkosuhteita hoidetaan nykyaikana kaikilla hallinnon aloilla. Ulkosuhteet eivät ole enää oma erikoisalansa. Ulkoasiainhallintojen rooli on vielä kehittymässä: rooli näyttää tulevaisuudessa keskittyvän yhäältä diplomaattien vastuulla säilyneisiin ydintehtäviin ja toisaalta asiantuntijapalveluiden tuottamiseen muiden hallintojen vastuulla olevien ulkosuhteiden tueksi. Edellä olevista syistä valiokunta suhtautuu varauksellisesti ulkosuhteita koskeviin institutionaalisiin uudistuksiin. Olisi valiokunnan mielestä riski alistaa tässä vaiheessa EU:ssa hyvin toimivia politiikkalohkoja ja niitä hoitavia hallintoja, kuten kauppapolitiikkaa ja siitä vastaavaa komission pääosastoa, toiselle hallinnolle, jonka kannukset ovat vielä voittamatta.

Suomen EU-politiikan tavoitteenasettelun kannalta valiokunta huomauttaa, että unionin tämänhetkisessä tilassa on perusteltua antaa myös ulkosuhteiden alalla etusija niille tavoitteille, jotka ovat kiireellisimmin tarpeen ja nykyresurssein saavutettavissa — yleistä ulkopolitiikan vahvistamisen tavoitetta mitenkään väheksymättä. Valiokunta arvioi, että kauppapolitiikkaa on pidettävä edellä kasvua ja kilpailukykyä koskevassa osuudessa esitetyistä syistä ensisijaisena painopisteenä. Tärkeän lähialueita koskevan politiikkansa tueksi unioni voi tukeutua sisäisten politiikkojensa, kehityspolitiikkansa sekä — ei vähiten — laajentumispolitiikan tarjoamaan voimaan. Näiden politiikanalojen johdonmukaisuutta on valtioneuvoston selonteossa esitetyn mukaisesti parannettava. Valiokunta kuitenkin

katsoo, että tähän voidaan päästä neuvoston jäsenten keskinäisen diplomatian keinoin sekä ulkoasiainhallinnon sisäisin, suorituskyvyn ja laadun kehittämiseen pyrkivin toimin.

Naapuruuspolitiikka ja suhteet Venäjään. Suuri valiokunta yhtyy ulkoasiainvaliokunnan näkemyksiin unionin naapuruuspolitiikan sekä laajentumispolitiikan toivottavista kehityssuunnista. Erityisesti suuri valiokunta kiinnittää huomiota ulkoasiainvaliokunnan havaintoon, että unionin on syytä hakea tasavertaisempaa ja joustavampaa otetta suhteissaan kumppaneihinsa. Unionin tulisi myös perustaa ulkosuhteensa realistiseen analyysiin varsinkin lähialueiden maiden vaikuttamista ja näiden unionia koskevista käsityksistä ja toiveista.

Suuri valiokunta pitää selonteon puutteena, että unionin Venäjä-suhdetta ei ole käsitelty. Ulkoasiainvaliokunnan tavoin suuri valiokunta pitää unionin suhdetta Venäjään ulkosuhdepolitiikan avainkysymyksenä, jossa Suomella lisäksi on sekä vahvoja intressejä vartioitavina että unionille annettavaa. Suuren valiokunnan näkökulmasta taloudellinen yhteistyö Venäjän kanssa tarjoaa tärkeän mahdollisuuden unionin talous- ja energiapoliittisten pyrkimysten edistämiseksi Euroopan poliittista vakautta samalla edistäen.

Suuri valiokunta huomauttaa, että Venäjän suhtautuminen Euroopan unioniin on syvästi poliittinen, ei ensisijassa taloudellinen. Venäjän EU-politiikan tavoitteena ei ole neljä vapautta tai markkinoiden toimivuus, saati tehokas kilpailutalous. Venäjä ei enää pyri integraatioon Euroopan unioniin esimerkiksi vapaakauppasopimuksella siitä huolimatta, että EU:n osuus Venäjän ulkomaankaupasta on puolet ja EU on Venäjän ainoa varteenotettava modernisaatiokumppani. Euraasian unionia voi pitää signaalina Venäjän halusta pysyä itsellisenä napana moninaisessa maailmassa. Tästä syystä unionin tulisi hakea nykyistä tasavertaisempaa lähestymistapaa Venäjään. Tasavertaisen dialogin välttämätön ja luonnollinen osa on myös avoin keskustelu ihmis- ja perusoikeuksista sekä kansalaisyhteiskunnan kehittämistä koskevista kysymyksistä.

Valiokunta toteaa, että Suomi myönsi viime vuonna Venäjän kansalaisille noin 1,35 miljoonaa Schengen-viisumia, mikä vastaa noin neljäsosaa venäläisten matkoista Schengen-maihin. Tämä luku korostaa Venäjä-suhteiden erityistä merkitystä Suomelle ja samalla sitä, miten Suomen sijoitukset viisumimenettelyn joustavoittamiseen edistää maamme tavoitteita turisminlinkeinin edistämisestä. Samalla valiokunta kuitenkin muistuttaa, että viisumimenettely sekä viisumeista perittävä hinta (nyt 65 euro/henkilö kertaviisumista) itsessään rajoittavat toivottavaa matkailua. Rajaturvallisuus on turvattavissa muin keinoin, joiden osalta EU:ssa on käynnissä useita mittavia hankkeita. Valiokunta puoltaa siksi mahdollisimman nopeaa edistystä viisumivapauteen Venäjän kanssa yhteisesti hyväksytyjen askelmerkkien pohjalta.

Ukraina. Suuri valiokunta yhtyy ulkoasiainvaliokunnan yleisiin näkemyksiin EU:n suhteista Ukrainaan, jossa vaakakupissa ovat sekä unionin vetovoiman uskottavuus että Venäjän aloitteiden vaikutus. Ukrainan tätä mietintöä laadittaessa epävarman tilanteen vuoksi suuri valiokunta pidättäytyy arvioiden esittämisestä. Ukrainan tilanne antaa kuitenkin tilaisuuden arvioida unionin ulkosuhteiden toimivuutta. Unionin roolina on edistää kehitystä vakaisiin, demokraattisiin oloihin. Unionin tulee olla johdonmukainen ihmisoikeuksia koskevissa ja muissa arvoja koskevissa kannoissaan. Unionin puolesta voi perussopimusten mukaan esittää vain sellaisia kannanottoja ja sitoumuksia, jotka jäsenvaltiot ovat neuvostossa hyväksyneet. Erityisesti unionin nimissä puhuvien toimielinten ja jäsenvaltioiden edustajien on tarkoin varottava vaikeuttamasta rauhanomaisen ratkaisun löytymistä luomalla sellaisia aiheettomia odotuksia tuesta tai nopeasta integraatiosta, joita unioni ei kykene täyttämään. Unionin tulee olla johdonmukainen korostaessaan jokaisen maan itsenäistä oikeutta valita yhteistyökumppaninsa.

Pohjoinen ulottuvuus. Suuri valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomen ensimmäisellä EU-puheenjohtajuuskaudella päätetty Pohjoisen ulottuvuuden politiikka on edelleen laajuudeltaan sekä käytännön tuloksiltaan tärkein unionil-

le ja Venäjälle yhteinen projekti. Valiokunta arvioi, että osapuolten tasavertaisuuden periaate on ratkaiseva syy Pohjoisen ulottuvuuden politiikan onnistumiselle. Tätä politiikkaa tulee jatkaa ja laajentaa uusille sektoreille. Valiokunta muistuttaa myös, että pohjoisen ulottuvuuden hankkeet, kuten Pohjois-Venäjän liikenne- ja muun infrastruktuurin kehittäminen, avaavat lukuisia taloudellisia mahdollisuuksia Suomelle. Samoin ympäristökumppanuus on ollut sangen tuloksellista, ja sille on jatkossakin annettava suuri painoarvo.

Arktinen yhteistyö. Suuri valiokunta katsoo, että arktisen yhteistyön kehittäminen tulee nostaa yhdeksi unionin ulkosuhteiden pää tavoitteeksi, ei vähiten arktisten alueiden tarjoaman taloudellisen potentiaalin vuoksi. On tärkeää, että taloudellinen kehitys tapahtuu ympäristön kannalta kestävän kehityksen periaatteita sekä alueen alkuperäisväestön oikeuksia kunnioittaen. Arktisessa yhteistyössä korostuu unionin ja Venäjän kumppanuuden tasavertaisuuden merkitys. Suomen tulee pitää esillä luomaansa Pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa esikuvana unionin kumppanuuspolitiikan kehittämisessä.

Itämeri-politiikka. Suuri valiokunta katsoo, että myös Itämeri-politiikka on nostettava unionissa samanlaiseksi strategiseksi kysymykseksi kuin Välimeren politiikka. Tämä merkitsee EU:n alueellisen Itämeren strategian sekä eri poliittikalohkojen poliittista koordinaatiota ja riittävää resursointia sekä jatkuvaa, tasavertaisuuteen perustuvaa yhteydenpitoa Itämeren valuma-alueen valtioiden ja olemassa olevien alueellisten yhteistoimintaelinten kanssa.

Puolustusyhteistyö. Suuri valiokunta kiinnittää huomiota puolustusvaliokunnan lausunnossa (PuVL 11/2013 vp) olevaan analyysiin EU:n puolustusyhteistyön tiivistämisestä erityisesti liittyen suorituskykyjen yhteiskäyttöön ja jakamiseen. Suuri valiokunta yhtyy puolustusvaliokunnan näkemykseen puolustusteollisuuden ja -markkinoiden kehittämisen tavoitteista. Suuri valiokunta yhtyy puolustusvaliokunnan näkemykseen eurooppalaisesta huoltovarmuudesta ja korostaa, että maamme maantieteellisten ja turvallisuuspoliittisten erityisolosuhteiden vuoksi

eurooppalaisten järjestelyjen tulee perussopimuksen mukaisesti pitää sisällään maallemme tärkeät kansalliset mukautukset.

Vapaus liikkua. Suuri valiokunta nostaa tässä yhteydessä esille ihmisten vapaan liikkumisen merkityksen myös ulkosuhteita koskevana kysymyksenä. Valiokunta huomauttaa, että matkustusrajoitusten helpottaminen on ensimmäisellä sijalla kaikkien lähialueiden maiden asukkaiden unionia koskevissa toiveissa. Etenkin eurooppalaisilla lähialueilla toive koskee korostetusti matkailua ja opiskelijoiden liikkumista, ei mahanmuuttoa. Matkustamisen helpottamisen perusoikeuslottuvuuden sekä sen unionille tarjoaman taloudellisen potentiaalin lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota myös kysymyksen vaikutuksiin kansalaismielipiteeseen lähialueen maissa. Unionin viisumikäytäntöjä pidetään monissa maissa nöyryyttävinä ja epäasiallisina, eikä tällainen vaikutelma ole heijastumatta suhtautumisessa unioniin. Käänteisesti unionin ei tule väheksyä sitä poliittista voimaa, joka lähtee ihmisistä, jotka voivat omakohtaisesta kokemuksesta verrata oman maansa yhteiskunnallisia oloja unionimaissa näkemäänsä.

Muita unionin sektoripoliittikkoja koskevat Suomen tavoitteet

Maatalous. Maa- ja metsätalousvaliokunta on yksityiskohtaisesti analysoinut unionin maatalous- ja maaseutupoliittikan nykytilaa ja toivottavaa kehityssuuntaa, ja suuri valiokunta yhtyy näihin näkemyksiin. Tulevaisuutta ajatellen suuri valiokunta kiinnittää erityisesti huomiota maa- ja metsätalousvaliokunnan huomautuksiin sääntelyn yksinkertaistamisesta, tukijärjestelmän tehokkuudesta sekä toissijaisuusperiaatteesta johtuvista tarpeista eriyttää toisistaan unionitasolla säädettäviä periaatteita ja tavoitteita koskeva säännöstä ja kansallisesti päätettäviä keinoja koskeva säännöstö. (MmVL 30/2013 vp)

Koheesiopoliittikka. Suuri valiokunta kiinnittää hallintovaliokunnan tavoin huomiota koheesiopoliittikan unionin tason tavoitteeseen kilpailukyvyyn vahvistamisesta sekä toisaalta maanosan alueiden tasapuolisen kehityksen edistämisestä.

Hallintovaliokunta huomauttaa aiheellisesti tarpeesta arvioida ennen seuraavaa unionin rahoituskehyskautta uudelleen kysymystä koheesiopoliittikan asemasta unionin kehittyneimmillä alueilla. (HaVL 25/2013 vp) Ennakoimatta tätä arviota suuri valiokunta muistuttaa pitkäaikaisesta näkemyksestään, että toissijaisuusperiaate koskee perussopimuksen mukaan myös tätä poliittikalohkoa. Tämän vuoksi myös koheesiopoliittikan ohjelmoinnin ja rahoituksen osittaisen tai kokonaan uudelleen kansallistamisen etuja ja haittoja tulee selvittää.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen kehittäminen. Suuri valiokunta kiinnittää huomiota hallintovaliokunnan näkemykseen siitä, että sisäisen turvallisuuden alan kehittämistyössä Tukholman ohjelman jälkeisellä kaudella painopisteen tulee olla jo päätettyjen toimien tehokassa toimeenpanossa, pelastuspalvelumekanismin toimeenpanossa sekä lainvalvontaviranomaisten yhteistyön kehittämisessä. Yhtyen hallintovaliokunnan lausuntoon suuri valiokunta muistuttaa, että yhtäältä kyberturvallisuus- ja toisaalta tietosuojakysymykset ovat nousseet kansalaisten keskeiseksi huolenaiheeksi, minkä lisäksi näillä kysymyksillä on ilmeinen yhteys Suomen päätavoitteeksi nostettuun digistrategiaan. (HaVL 25/2013 vp, LaVL 16/2013 vp)

Suuri valiokunta toteaa, että unionissa valmistellaan tällä hetkellä oikeus- ja sisäasiasektorin seuraavia strategisia suuntaviivoja (2015—2020), ja suuri valiokunta ja erikoisvaliokunnat tulevat ottamaan asiaan kantaa asiasta annettavan valtioneuvoston selvityksen pohjalta.

Oikeusasiat. Lakivaliokunnan tavoin suuri valiokunta katsoo, että jäsenvaltioiden tuomioiden ja päätösten vastavuoroisen tunnustamisen tulee olla ensisijaisena keinona lainsäädäntöjen lähentämisen sijaan. Suuri valiokunta kiinnittää erityistä huomiota lakivaliokunnan havaintoihin siitä, että aineellista rikosoikeutta koskevat unionin säännökset ovat perussopimuksen mukaan mahdollisia vain sopimuksen mainitsemien, rajat ylittävien ja vakavien rikosten osalta tai neuvoston yksimielisellä päätöksellä. Rangaistusasteikkojen osalta tulee kunnioittaa jäsenvaltioiden rangaistusjärjestelmien sisäistä

johdonmukaisuutta — ja myös eri maiden eettisiä ja kohtuutta koskevia näkemyksiä. (LaVL 16/2013 vp)

Ympäristö- ja ilmastopolitiikka. Suuri valiokunta kiinnittää huomiota ympäristövaliokunnan lausunnossa olevaan kantaan, että ilmastopolitiikan peruslinjausten perusteellinen arviointi on tarpeen ottaen huomioon hallitustenvälinen ilmastomuutospaneeli IPCC:n uuden raportin vahvistamat tiedot saada päästöt laskuun jo ennen vuotta 2020. Ympäristövaliokunnan tavoin suuri valiokunta pitää tärkeänä, että luonnonvarojen kestävyys ja materiaalitehokkuus mielletään selkeästi kestävä kehityksen mukaisesti osaksi kestävää talouspolitiikkaa (YmVL 25/2013 vp) ja sisällytetään kilpailukyyn kehittämistä koskevaan välineistöön. Tämän lisäksi valiokunta korostaa, että vuoden 2020 jälkeisten päästövähennystavoitteiden tulee olla globaalisti linjassa ns. kahden asteen yleisen lämpenemistavoitteen kanssa. Suuri valiokunta kiinnittää erityistä huomiota alueellisen Itämeri-ohjelman toteutuksen kansalliseen merkitykseen.

Työelämän uudistaminen sekä työsuojelu. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota globalisaatiosta sekä unionin sisäisistä muuttoliikkeistä johtuvaan tarpeeseen kehittää työelämän ehtoja ja niitä koskevia valvontajärjestelmiä. Työsuojelun korkean tason ylläpitäminen ja kehittäminen liittyy pidempien työurien myötä niin ikään suoraan unionin kestävyysvajeen torjuntaan. Suuri valiokunta yhtyy erikoisvaliokunnan näkemykseen, että Suomella on edellytyksiä ja syytä toimia aloitteellisesti työelämäkysymyksissä unionin tasolla. Suuri valiokunta painottaa, että työelämän ehtojen parantaminen sekä työurien pidentäminen on ymmärrettävä tärkeäksi osaksi unionin kilpailukyvyn parantamista koskevaa tavoitetta. (TyVL 12/2013 vp)

Rahoituskehykset. Suuri valiokunta pitää tärkeänä valtiovarainvaliokunnan huomautusta, että tulevaisuudessa tavoitteeksi tulee ottaa se, että unionin kaikki menot rahoitettaisiin rahoituskehysten ja talousarvion sisältä. Menojen siirtäminen kehyksen ulkopuolisiin rahoitusvälineisiin tulisi olla poikkeuksellinen ja hyvin pe-

rusteltu ratkaisu. Lisäksi kaikkien nykyisten ja tulevaisuudessa mahdollisesti perustettavien rahastojen osalta pitäisi erikseen perusteellisesti arvioida, tuottavatko ne aidosti eurooppalaista lisäarvoa vai voitaisiinko tiettyjen hankkeiden rahoitus hoitaa paremmin kansallisin voimin kierrättämättä rahoja unionin instituutioiden kautta. (VaVL 8/2013 vp)

IV SUOMEN TOIMINTA EUROOPAN UNIONISSA JA KANSALLINEN TAVOITTEENASETTELU

Tässä osiossa käsitellään Suomen kansallisia erityiskysymyksiä, joita koskeva tavoitteenasettelu on otettava huomioon myös kansallisessa EU-politiikkaa koskevassa tavoitteenasettelussa. Suuri valiokunta arvioi, että voidakseen valvoa tehokkaasti etujaan unionissa Suomen tulee ensisijaisesti kansallisen tavoitteenasettelun kautta selkeyttää kantojaan erällä keskeisillä sektoreilla. EU-politiikan koordinaatiojärjestelmää on edelleen tehostettava: tavoitteeksi on asetettava järjestelmä, jossa ennakoitavuus, strateginen suunnittelu ja selkeiden priorisointien asettaminen ovat keskiössä.

Kansallisen EU-valmistelun ja vaikuttamisen vahvistaminen

Yhteensovittamisjärjestelmän kehittäminen. Valtioneuvoston selonteossa kuvataan EU-asioiden valmistelun yhteensovittamisjärjestelmää ja arvioidaan järjestelmän kehittämistarpeita. Suuri valiokunta pitää valtioneuvoston havaintoja järjestelmän kehittämistarpeista oikeansuuntaisina. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomen EU-jäsenyyden alussa luotu järjestelmä, jolla sovitetaan yhteen ministeriöiden sekä yhteiskunnan toimijoiden näkemykset kansalliseksi kannaksi, suunniteltiin pääosin reaktiiviseksi. Toisin sanoen pääpaino on ollut kantojen muodostamisessa neuvoston käsittelyä varten, sen jälkeen kun komission ehdotus on jo annettu ja sen käsittely alkanut neuvostossa ja Euroopan parlamentissa. Vaikka Suomessa on viime aikoina kiinnitetty enenevässä määrin huomiota Euroopan parlamentin toimintaan vaikuttamiseen

parlamentin kasvaneiden valtaoikeuksien edellyttämättä tavalla, aktiivisesti ennakoiva, varhaiseen vaikuttamiseen perustuva strateginen suunnittelu ja omien kansallisten aloitteiden kehittäminen ja niiden tuominen asianomaisten toimielinten tietoon on jäänyt vähemmälle huomiolle. Valiokunta arvioi, että Suomella tulisi olla nykyistä paremmat valmiudet vaikuttaa erityisesti komission tulevien lainsäädäntöaloitteiden sisältöön ennakkollisesti ja tähän työhön tulisi myös ohjata enemmän resursseja. Muiden jäsenvaltioiden ja toimijoiden käytänteet osoittavat, että varsin varhaisessa vaiheessa tapahtuvala vaikuttamisella voidaan parhaiten suunnata komission toimintaa omien intressien mukaisesti. Valiokunta painottaa, että Suomelle — pieneenä jäsenvaltiona — olisi erityisen tärkeää olla aloitteellinen ja kyetä vaikuttamaan kansallisesti tärkeisiin kysymyksiin hyvissä ajoin ennakkolta.

Kansallisen edun määrittäminen ja priorisointi. Valiokunta pitää keskeisenä sitä, että Suomen kansallinen etu määritellään suunnitelmallisesti kokonaisstrategiana. Strategiselta valinnalta vaaditaan, että se perustuu selkeästi muotoiltuun tilanneanalyysiin sekä ilmaisee tavoitteet ja keinot niin konkreettisesti, että politiikan onnistumista on aikanaan mahdollista arvioida. Tavoitteiden lukumäärän on oltava pieni ja niiden keskinäisen tärkeysjärjestyksen selvä. Samassa yhteydessä on tehtävä myös arvio Suomen talouden ja yhteiskunnan muutoskyvystä suhteessa valittuihin toimintalinjoihin.

EU-vaikuttamisen pitkäjänteisyys. Suuri valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen harjoittama EU-vaikuttaminen on pitkäjänteistä, johdonmukaista ja kattaa keskeiset toimielimet. Vaikuttamisen on perustuttava selkeään visioon siitä, mihin suuntaan EU:ta tulee kehittää tai lainsäädäntötyö edetä, jotta priorisoitavat hankkeet voidaan yksilöidä ja voimavarat kohdentaa asianmukaisesti. Myös vaikuttamisen ja harjoitetun politiikan tuloksellisuutta ja vaikutuksia on kyettävä säännöllisesti ja avoimesti arvioimaan. Nykymuotoinen kokousraportointi keskittyy usein siihen, mitä ongelmia ja viimevaiheen kompromisseja neuvotteluissa oli, eikä koko-

naiskuva saavutetun ratkaisun sisällöstä ja merkityksestä välity eteenpäin riittävän selkeästi.

Eduskunnan ja valtioneuvoston yhteistyö-*mintä.* Suuri valiokunta arvioi, että vaikuttamisen kannalta on tärkeää edelleen kehittää myös eduskunnan ja valtioneuvoston yhteistyömuotoja. Valiokuntien työtä vaikeuttaa erityisesti nykytilanne, jossa ennakolta ei ole kattavasti tiedossa, mitä EU-asioita on tarkoitus saattaa eduskuntaan kunkin valtiopäivien aikana (TaVL 3/2013 vp).

Suuri valiokunta arvioi, että tällainen hallituksen lainsäädäntöohjelman kaltaisen järjestelmän luominen EU-asioihin parantaisi valtioneuvoston EU-asoiden priorisointia ja tavoitteenasettelua. Talousvaliokunnan tavoin valiokunta pitää myös perusteltuna sellaisen varhaisvaroitussjärjestelmän kehittämistä, jonka avulla valiokunnille kyettäisiin etukäteen saamaan tieto tulevista asioista ja niiden kiireellisyydestä. Eduskunnan näkökulmasta on varsin valitettavaa, ettei eduskunnan virkamiehillä ole edelleenkaan kattavaa pääsyä valtioneuvoston Eutori-järjestelmään, joka mahdollistaisi vireillä olevien hankkeiden EU-valmistelun seurannan (TaVL 3/2013 vp).

Suomen toiminta Euroopan unionin neuvostossa. Valtioneuvoston E-kirjeessä 113/2013 vp todetaan, että Suomi on päätenyt vuosien 2008 ja 2012 välillä äänestämään neuvostossa lainsäädäntöehdotusta vastaan yhden kerran ja pidättynyt äänestämästä viisi kertaa. Suurella valiokunnalla ei ole käytössään erittelyä siitä, missä kysymyksissä näin toimittiin ja miten äänestyskäyttäytyminen tosiasiasa heijasti eduskunnan kussakin asiassa ottamaa kantaa. Valiokunta kuitenkin arvioi, että Suomen varsin korkea kynnys äänestää ehdotuksia vastaan perustuu näkemykseen siitä, että pieneenä jäsenvaltiona ehdotuksen ongelmallisiksi katsottaviin kohtiin voidaan parhaiten vaikuttaa vain, mikäli Suomi toimii loppuun asti määränemistön sisällä ja sen turvin.

Suuri valiokunta pitää lähtökohtaa tarkoituksenmukaisena ja yhtyy valtioneuvoston selonteossa esitettyyn näkemykseen siitä, että parhaiten Suomi vie läpi tavoitteitaan näyttäytymällä

rakentavana, tuloksiin pyrkivän ja käytännöllisen lähestymistavan omaavana jäsenvaltiona. Matemaattisin arvoin esitettynä Suomen äänimäärä on 7 ääntä 352 äänestä, ja Suomen tosiasiallista vaikutusvaltaa on pyrittävä lisäämään tästä edellä mainituin keinoin. Valiokunta ei kuitenkaan pidä perusteltuna näkemystä siitä, että Suomen rakentavalla toiminnalla ansaittu luottamuspääoma vaarantuisi, mikäli Suomi jättäytyisi nykyistä useammin saavutetun määräänemistön ulkopuolelle neuvottelutuloksen ollessa ei-toivottu. Valiokunta katsoo, että keskeistä mahdollisen luottamuspääoman säilyttämisen kannalta näissä tilanteissa tulee olla jäsenvaltion esittämien perustelujen tuominen riittävän aikaisin neuvottelukumppanien tietoon ja niiden kestävyys ja ymmärrettävyys muiden jäsenvaltioiden näkökulmasta, ei äänestyskäyttäytymisen itsessään.

Pohjoismaiden yhteistyö. Suuri valiokunta ei pidä tyydyttävänä sitä, että Pohjoismaiden toimintaa Euroopan unionissa ei ole kyetty saattamaan osaksi yleistä pohjoismaista yhteistyötä. Vaikka Pohjoismaiden kansalliset edut ovat useilla EU:n kattamilla politiikkasektoreilla eriytyneet, Pohjola muodostaa yhä edelleen Suomelle luontevan poliittisen viitekehäyksen, jonka potentiaalista poliittista voimaa ei tulisi jättää hyödyntämättä neuvostotyöskentelyssä. Valiokunta katsoo, että samalla, kun valtioneuvosto tiivistää yhteydenpitoa kaikkiin keskeisiin toimijoihin Euroopan parlamentissa, tulee luoda valmius tavoittaa kohdennetusti pohjoismaiset Euroopan parlamentin jäsenet. Vastaavasti suuri valiokunta pyrkii tiivistämään yhteydenpitoaan pohjoismaisiin vastinvaliokuntiinsa. Valiokunta katsoo, että pohjoismaisten parlamenttien ja Pohjoismaiden neuvoston Brysselissä olevien virkamiesten yhteistyön tiivistäminen hyödyttäisi myös kaikkia osapuolia.

Direktiivien täytäntöönpano Suomessa. Suuri valiokunta painottaa laadukkaana kansallisen lainsäädäntöprosessin merkitystä. Valiokunta pitää hälyttävänä, että Suomella on edelleen suuria ongelmia panna direktiivejä määräajassa täytäntöön. Tilanne ei ole kohentunut vuoden 2013 aikana, vaan Suomi on edelleen yksi heikoim-

min täytäntöönpanosta suoriutuvista jäsenvaltioista.

Suuri valiokunta arvioi, että direktiivien täytäntöönpanon viivästyminen on useita syitä, joista pääosa on kansallisia, joskin oman ongelmansa voi tuoda EU-säädösten tulkinnanvaraisuus, laaja-alaisuus ja monimutkaisuus. Valiokunta pitää tilannetta vakavana. Viivästyksistä mahdollisesti lankeavien merkittävien taloudellisten vastuiden lisäksi täytäntöönpanopuutteet rapauttavat Suomen uskottavuutta EU-toimijana ja heikentävät Suomen neuvotteluasemia suhteessa toimielimiin ja jäsenvaltoihin. Puutteellinen täytäntöönpano heikentää myös kansalaisten ja yritysten toimintaedellytyksiä ja aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta. Valiokunta huomauttaa, että direktiivien varhaisella täytäntöönpanolla voi olla parhaassa tapauksessa ohjauvaikutusta direktiivien täytäntöönpanossa ja soveltamisessa ja näin ollen se voi luoda yhden vaikuttamiskanavan Suomelle.

Suuri valiokunta edellyttää, että viivästyksiin puututaan nykyistä suunnitelmallisemmin ja riittävin resurssein. Myös täytäntöönpanon kokonaistilannetta on seurattava ja valvottava nykyistä aktiivisemmin ja keskitetympin valtioneuvoston tasolla. Valiokunta edellyttää, että säädöshankkeiden suunnitteluun, aikataulutukseen ja resursointiin panostetaan ja ministeriöiden sisäisiä valvontajärjestelmiä kehitetään tilanteen parantamiseksi. Myös yhteydenpitoon Ahvenanmaan maakunnan kanssa on panostettava. Pohjoismaisen yhteistyön kautta on puolestaan pyrittävä sellaiseen direktiivien täytäntöönpanoon, joka ei luo uusia rajaesteitä Pohjoismaiden välille.

Sektoripoliitikkoja koskevat kansalliset eriyiskysymykset

Suuri valiokunta toteaa, että Suomen on ylläpidettävä korkeaa kunnianhimon tasoa ja resursointia kansallisessa EU-edunvalvonnassa, sillä lähtökohtamme ja tarpeemme poikkeavat usein voimakkaastikin unionin keskimääräisestä tilanteesta. Valiokunta toteaa, että erikoisvaliokunnat ovat varsin kattavasti käsitelleet näitä Suo-

melle tärkeitä kansallisia erityiskysymyksiä. Keskeisimmiksi näistä voidaan katsoa seuraavat kysymykset:

Asumiseen perustuva sosiaaliturva ja suomalainen sosiaalipolitiikka. Suuri valiokunta toteaa, että suomalaisen sosiaalipolitiikan käsite on politiikka-alueena merkittävästi laajempi kuin unionin jäsenmaissa yleensä. Erityisesti rahapelaamisen, alkoholipolitiikan sekä yleishyödyllisyyden määrittelyyn liittyvät kysymykset ovat sen luonteisia, että niiden käsittely Suomen EU-politiikan tavoitteenasettelussa olisi perusteltua. Nämä kysymykset ovat eri muodoissa ja eri politiikkasektoreilla komission agendalla, ja niihin liittyvästä ennakkolisesta ja kokonaisvaltaisesta kannanmuodostuksesta olisi merkittävää kansallista lisäarvoa. Tämä edellyttää, että kansallisella tasolla on selkeä ja yksimielinen näkemys siitä, mitkä ovat ne sosiaalipolitiikan tavoitteet, joista kansallisella tasolla halutaan pitää kiinni ja joita halutaan edistää myös EU-tasolla.

Suuri valiokunta yhtyy sosiaali- ja terveystalouden arvioon siitä, että suomalaisen sosiaaliturva- ja palvelujärjestelmän kannalta keskeisin EU-politiikkaa koskeva kysymys on se, miten Suomen verorahoitteinen, universaaleja palveluja ja sosiaaliturvaetuuksia tarjoava sosiaaliturva- ja palvelujärjestelmä pystytään säilyttämään ja sen kestävyys turvaamaan, kun muutokset siihen joudutaan tekemään yksittäisinä, sisämarkkinoiden lainsäädännön kehitykseen liittyvinä ratkaisuinä, eikä omien edellytysten ja tarpeiden mukaisesti. Ongelmat vapaaseen liikkuvuuteen liittyvien vaatimusten ja oman järjestelmämme yhteensovituksen osalta koskevat niin sosiaaliturvaa kuin terveystaloutta (StVL 12/2013 vp; HaVL 25/2013 vp).

Suuri valiokunta katsoo, että asian merkittävyyden vuoksi selonteossa olisi tullut syvällisemmin pohtia, miten harjoitettu kansallinen EU-politiikka on onnistunut kansallisten intressien turvaamiseksi asumisperusteisen sosiaaliturvan osalta, ja minkälaisin keinoin ja tavoittein Suomi aikoo jatkossa toimia järjestelmämme säilyttämiseksi. Valiokunta huomauttaa, että asumiseen perustuva universaali sosiaaliturva ei

ole vain turvan tekninen järjestely, vaan sillä on tärkeä tehtävä yhteiskunnan sosiaalisen koheesion ja tasa-arvon ylläpitämisessä, minkä merkitys korostuu erityisesti taloudellisesti vaikeina aikoina.

Suomen työeläkejärjestelmän suhde sisämarkkinalainsäädäntöön. Suuri valiokunta toteaa, että Suomen työeläkejärjestelmä poikkeaa monessa suhteessa muiden maiden vastaavista järjestelmistä. Suomessa eläkkeissä ei ole ansiokattoa ja työeläkejärjestelmä rahastoi tulevaisuutta varten. Lisäksi Suomessa ainoana jäsenvaltiona yksityiset vakuutusyhtiöt hoitavat työeläkejärjestelmää.

Suuri valiokunta toteaa, että tämä viimeksi mainittu poikkeus on sisämarkkinoiden kannalta merkittävin poikkeus. Jo Suomen EU-jäsenyydestä neuvoteltaessa haluttiin estää tilanne, missä ulkomainen palveluntarjoaja myy työeläkevakuutuksia yli rajan ilman, että myytävän palvelun tarvitsee vastata Suomen lakisääteisen sosiaaliturvan vaatimuksia. Tämän vuoksi Suomen liittymissopimukseen otettiin asiasta määräys ja vastaava määräys sisällytettiin myöhemmin osaksi henkivakuutusdirektiiviä.

Suuri valiokunta arvioi, että asian kansallisen merkittävyyden vuoksi Suomen työeläkejärjestelmän suhde sisämarkkinalainsäädäntöön tulisi turvata oikeusvarmuuden kannalta nykyistä keskeisemmin ja selvittää, miten perustamissopimuksen määräyksiä, kuten SEUT 106 artiklaa, voitaisiin hyödyntää tässä työssä.

Maatalous- ja maaseutupolitiikka. Viitaten maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon suuri valiokunta toteaa, että Suomessa maatalouspolitiikan perustan muodostavat EU:n yhteiset tukimuodot ja kansalliset tukijärjestelmät (liittymissopimuksen 141 ja 142 artiklat). Maatalouden kohdistuvilla tuilla on ollut Suomessa koko EU-jäsenyyden ajan erittäin keskeinen rooli maataloutemme kilpailuedellytysten ja tuotannon turvaamisessa. Maataloustuotannon arvoon ja väestömäärään suhteutettuna Suomi on ollut ohjelmakauden 2007 — 2013 yksi suurimmista EU-rahamen saajista. Menestyminen EU:n maatalouspolitiikassa myös jatkossa on tärkeätä suomalaiselle maataloudelle.

Suomen tavoitteena tulee olla EU:n ja kansallisten tukien suuntaaminen Suomen maatalouden erityistarpeet huomioon ottaen ja sen varmistaminen, että oma kannattava ruoantuotanto on mahdollista Suomessa myös tulevaisuudessa. Keskeinen erityiskysymys Suomelle on pohjoisen harvaan asutun alueen erityiset. Näiden alueiden erityisolosuhteet tulee huomioida rahoitusratkaisuisissa. (MmVL 30/2013 vp)

Metsätalous. Suuri valiokunta yhtyy maa- ja metsätalousvaliokunnan arvioon siitä, että Suomen kansantalous perustuu vahvasti uusiutuviin luonnonvaroihin ja niistä saatavaan arvonlisään. Metsäpolitiikasta tulee jatkossakin päättää Suomessa kansallisesti, eikä Suomen metsäpoliittista päätösvaltaa tulisi perusteettomasti kaventaa EU:ssa lisääntyvän energia-, ilmasto- ja ympäristösääntelyn kautta. Energia- ja ilmastokysymyksissä Suomen kannalta erittäin tärkeä asia on metsäbiomassan hyödyntäminen. EU:n uusiutuvan energian tuotannolle asetettavien kestävyyskriteerien määrittäminen on metsäenergian tulevaisuuden kannalta keskeinen kysymys. (MmVL 30/2013 vp)

Kalastuspolitiikka. Suuri valiokunta on useassa yhteydessä kiinnittänyt huomiota Suomelle vaikeaan kansalliseen kannanmuodostukseen Itämeren kalastusta koskevissa kysymyksissä. Valiokunta arvioi, että tämä on yhteydessä Suomen sisäisesti ratkaisemattomaan kysymykseen kala-kiintiöiden pienennysten jaosta eri kalastajaryhmien kesken. Valiokunta muistuttaa, että se on maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin toistuvasti edellyttänyt valtioneuvostolta selkeän lohistrategian valmistelua.

Suuri valiokunta pitää valitettavana, että eduskunnalla on ollut käytännössä varsin vähän mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua EU-tasolla tehtävien päätösten valmisteluun. Valiokunta edellyttää, että jatkossa EU-kalastuspolitiikasta informoidaan eduskuntaa perustuslain 96 ja 97 §:n edellyttämällä tavalla riittävän varhaisessa vaiheessa niin, ettei eduskuntaa aseteta käytännössä jo tapahtuneiden tosiasioiden eteen.

Alue- ja rakennepolitiikka. Suomi on menestynyt EU:sta saatavalla kokonaissaannolla mitattuna EU:n koheesiopolitiikassa hyvin. Vaikka

saanto EU:sta tulee laskemaan noin 27 %, Suomen keskimääräinen tutkitaso/asukas (35 euroa/asukas) on jatkossakin korkeampi kuin muilla nettomaksajamailla. Tätäkin taustaa vasten on perusteltua, että valtioneuvosto on asettanut tavoitteeksi vahvistaa koheesiopolitiikan kytkentää kilpailukykyyn ja innovaatiotoimintaan, jolloin Suomen asema voisi vahvistua nykyisestään. Suuri valiokunta katsoo, että alue- ja rakennepolitiikassa Suomen erityiskysymys on pohjoisen harvaan asutun alueen erityistuki ja näiden alueiden erityisolosuhteiden huomioiminen rahoitusratkaisuisissa on Suomen kannalta keskeinen kysymys myös tulevaisuudessa. Samoin on tärkeää huomioida pitkä yhteinen raja Venäjän kanssa ja Eurooppalaisen alueellisen yhteistyötavoitteen (EAY) ja naapuruusinstrumentin (ENI) tärkeys.

Selonteon linjausten mukaisesti valiokunta katsoo, että Suomen edun mukaista on, että koheesiopolitiikan rahoitusta uudistettaisiin palvelemaan entistä paremmin kasvua tukevia rakennemuutoksia ja innovaatiolähtöistä taloutta. Hallintovaliokunnan tavoin suuri valiokunta pitää ennakkovaikuttamisen kannalta tärkeänä, että ennen seuraavia rahoituskehysneuvotteluja käydään kansallinen periaatekeskustelu koheesiopolitiikan toteuttamisen laajuudesta unionin kehittyneimmillä alueilla. Samalla on tarpeen arvioida, miten Suomen kokonaisedun kannalta on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa kansallisia alue- ja rakennepoliittisia tavoitteita EU:n koheesiorahoituksella ja miten harvaan asutukseen liittyvät erityispiirteet voidaan tehokkaammin ottaa huomioon EU:n koheesiopolitiikassa. Tähän keskusteluun tulee kytkeä mukaan myös maakunnat ja kunnat ja pyrkiä muodostamaan kokonaisvaltainen näkemys alueiden kehittämisen kokonaisuudesta. (HaVL 25/2013 vp)

Koulutuspolitiikka. Sivistysvaliokunnan tavoin valiokunta pitää tärkeänä, ettei jatkossakaan Suomen koulutuspolitiikan alaan kuuluvista yksityiskohdista säädetä EU-tasolla. Koulutuksen tulee olla kansallisessa päätösvallassa. Suomessa on monilla aloilla korkea koulutustaso ja siihen sovitut kelpoisuusvaatimukset. EU:n yhteiset koulutuspuitteet eivät saa luoda paineita

alentaa kelpoisuusvaatimuksia tehtävissä, joihin sellaiset on kansallisesti määritelty. (SiVL 24/2013 vp)

Suuri valiokunta katsoo kuitenkin, että EU-tason yhteistyö koulutuspolitiikan alalla tuo merkittävästi lisäarvoa mm. opiskelijavaihto-ohjelmien myötä. Valiokunta pitää arvokkaana niin kulttuurivaihdon kuin kilpailukyvyn kannalta, että opiskelijavaihto-ohjelmien kattavuus on laajentunut uusiin maihin ja opiskelijaryhmiin ja sen rahoitusosuus on uusissa rahoituskehyksissä kasvanut 40 prosenttia.

Rikosoikeus ja kriminaalipolitiikka. Suuri valiokunta yhtyy lakivaliokunnan näkemykseen siitä, että sinänsä hyödylliseksi katsottava EU:n rikosoikeudellinen yhteistyö ei saa heikentää Suomen rangaistuskäytäntöjen sisäistä johdonmukaisuutta. EU:n rikosoikeudellisessa toiminnassa on myös tärkeätä korostaa kriminaalipolitiikkaan liittyvän tutkimustiedon merkitystä. Tämän edistäminen sopii luontevasti Suomelle. Pohjoismaiden yhteistä arvopohjaa tulisi hyödyntää ja edistää EU-tason toimissa aktiivisesti. (LaVL 16/2013 vp)

V EDUSKUNNAN ROOLI EU-ASIOIDEN KANSALLISESSA VALMISTELUSSA

Tässä osiossa suuri valiokunta esittää näkemyksiään siitä, miten EU-asioiden käsittelyä tulisi edelleen kehittää eduskunnassa avoimemmaksi ja joustavammaksi, vaikka se arvioikin, että EU-asioiden kansallinen valmistelujärjestelmä takaa eduskunnan valtaoikeuksien toteutumisen ja siten Suomen EU-politiikan demokraattisuuden. Valiokunta ottaa kantaa myös eduskunnan rooliin Suomen komissaariehdokkaan valintaprosessissa.

Eduskuntakäsittelyn kehittäminen

Eduskunnan valtaoikeudet. Suuri valiokunta toteaa, että eduskunnalla on varsin laajat mahdollisuudet vaikuttaa kansalliseen EU-asioiden valmisteluun. Suomen perustuslain 96 ja 97 §:ien mukaan eduskunta osallistuu kansalliseen kannanmuodostukseen EU-asioissa aina,

kun asia kuuluu eduskunnan lainsäädäntö- tai budjettivallan piiriin, sekä lisäksi muissakin EU-asioissa silloin, kun valtioneuvosto päättää tai suuri valiokunta (UTP-asioissa ulkoasiainvaliokunta) pyytää, että asia on toimitettava eduskuntaan. Suuren valiokunnan lausunto asiasta on ohjeellinen lähtökohta valtioneuvoston toiminnalle.

Suomen EU-asioiden perustuslain 96 ja 97 §:iin perustuvan valmistelujärjestelmän keskeinen piirre on eduskunnan ja valtioneuvoston yhteistoiminta Suomen kannanmuodostuksessa. Suuri valiokunta arvioi, että perustuslaki ja sen nojalla annetut täydentävät säännökset ovat edelleen riittävät eduskunnan toimivallan säilyttämisen ja parlamentaarisen vastuunalaisuuden näkökulmasta. Suomen perustuslain säännökset takaavat eduskunnalle sille ylimpänä vallankäyttäjänä kuuluvan toimivallan maamme EU-politiikan määrittämisessä. Järjestelmä varmistaa Suomen näkemysten riittävän poliittisen tuen kotimaassa ja tekee niistä kestäviä EU-tason neuvotteluissa. Valiokunta pitää edellä mainittuja eduskunnan tietojensaantia ja vaikuttamista sääteleviä perustuslain säännöksiä keskeisinä tekijöinä arvioitaessa Suomen EU-kannanmuodostuksen demokraattista katetta.

Käsittelyn avoimuuden varmistaminen. Suuri valiokunta korostaa avoimuuden merkitystä ja toteaa, että valtaosa eduskunnassa käsittelyn pohjana olevasta aineistosta on täysin julkista, vaikka suuri valiokunta ja erikoisvaliokunnat kokoontuvatkin pääosin suljetuin ovin. Suuri valiokunta suhtautuu kuitenkin vakavasti julkisuudessa esitettyyn kritiikkiin valiokunnan oman toiminnan julkisuudesta. Valiokunta pitää perusteltuna sitä, että valiokunnassa käytäviä keskusteluja voitaisiin nykyistä useammin avata yleisölle. Tähän nykyiset säännökset antavat mahdollisuuden silloin, kun valiokunnan kokouksen tarkoituksena on tiedon hankkiminen ja käsitysten kehittäminen. Varsinaisten päätösten tekeminen ei sen sijaan ole perustuslain mukaan mahdollista julkisessa kokouksessa edes valiokunnan päätöksellä.

Suuri valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esitettyyn näkemykseen siitä, että parla-

mentaarisen toiminnan suurempi läpinäkyvyys EU-asioissa vahvistaisi parlamentaarisen järjestelmän legitimaatiota ja toisi kansalaisia lähemmäksi edustuksellisen demokratian rakenteita. Valiokunta katsoo, että EU-asioiden keskeisen merkityksen ja niiden politisoitumisen vuoksi niiden tulisi näkyä nykyistä enemmän maamme tärkeimmällä poliittisellä keskustelun foorumilla, täysistunnossa.

Suuri valiokunta toteaa, että perustuslaki ja eduskunnan työjärjestys antavat runsaasti mahdollisuuksia EU-asioiden käsittelylle täysistunnossa. Puhemiesneuvosto voi päättää ottaa minä tahansa U-, E- tai UTP-asian keskusteltavaksi täysistuntoon, missä kuitenkin ei tehdä päätöksiä. Myös sellaiset menettelytavat kuin välitys, valtioneuvoston tiedonanto ja selonteko, pääministerin ilmoitus, kyselytunti ja ajankohtaiskeskustelu voivat kohdistua EU-kysymykseen. Valiokunta arvioi näin ollen, että EU-asioiden suhteellisen harvoin tapahtuva täysistuntokäsittely ei johdu menettelysäännöistä vaan riittämättömästä aloitteellisuudesta sekä eduskunnassa että valtioneuvostossa. Valiokunta tulee omalta osaltaan kiinnittämään tähän asiaan huomiota. Valiokunta toteaa, että nykyistä suunnitelmallisempi valtioneuvoston EU-vaikutamisjärjestelmä hankesalkkuineen ja aikatauluineen edistäisi julkista keskustelua eduskunnassa, kun Suomen eteen tulevat asiat kyetään tunnistamaan ajoissa osina laajempia kokonaisuuksia.

Suuri valiokunta muistuttaa, että perustuslaki ei aseta esteitä Eurooppa-neuvoston ja euroalueen huippukokousten ennakkolliselle tai jälkikäteiselle käsittelylle täysistunnossa. Aloiteoikeus kuuluu tällöin pääministerille. Perustuslain 97 § antaa pääministerille harkintavaltaa, siitä tuleeko hän täysistuntoon vai valiokunnan kuultavaksi. Tätä taustaa vasten suuri valiokunta pitää varsin valitettavana, että huippukokouksia on EU-tasolla valmisteltu talouskriisin varjolla tavalla, joka on jättänyt käytännössä hyvin vähän mahdollisuuksia täysistuntokeskustelulle ennen pääministerin tosiasiallista poliittista sitoutumista kulloinkin agendalla olevaan kysymykseen. Eurooppa-neuvoston ja europäämies-

ten kokouksien varsin sitova ja yksityiskohtainen ohjausvaikutus on edellyttänyt suuren valiokunnan myötävaikutusta Suomen kannanmuodostuksessa. On muistettava, että perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisissa asioissa päätösvalta kuuluu suurelle valiokunnalle (UTP-asioissa ulkoasiainvaliokunnalle), ei täysistunnolle.

Komissaariehdokkaan valintaprosessi. Perusopimuksen mukaan neuvosto hyväksyy yhteisymmärryksessä valitun komission puheenjohtajan kanssa luettelon komission jäsenistä jäsenvaltioiden ehdotusten pohjalta. Perustuslain 93 §:n mukaan Suomen komissaariehdokkaan nimeäminen kuuluu valtioneuvoston toimivaltaan pääministerin vastuulle. Asiantuntijakuulemisessa esitettyjen arvioiden mukaan valtioneuvoston päätös koskee korostetusti ehdokasasettelua eikä nimitystä. Suomen komissaariehdokkaan valinnassa voidaan joutua ottamaan nykyistä enemmän huomioon komission puheenjohtajaksi valitun henkilön toiveet komission kollegion kokoonpanon edellyttämistä ehdokaiden profiileista (puoluekanta, sukupuoli, koulutus ja aikaisempi kokemus). Perustuslain 97 §:stä seuraa, että tärkeät Eurooppa-poliittiset ratkaisut saatetaan eduskunnan suuren valiokunnan käsiteltäväksi joko valtioneuvoston aloitteesta tai valiokunnan pyynnöstä. Komissaariehdokkaan asettamiseen liittyvän suuren poliittisen merkityksen ja yleisen mielenkiinnon vuoksi valiokunta pitää Suomen valtiosääntöisen järjestelmän mukaisena, että eduskunta voi käydä keskustelua valtioneuvoston tekemästä päätöksestä ennen unionitasolla tapahtuvaa muodollista ehdokkaan nimeämistä. Suuri valiokunta aikoo osallistua tulevan komission valintaa koskevaan keskusteluun perustuslain 97 §:n suomin valtuuksin parhaaksi katsomallaan tavalla.

Toissijaisuusasioiden käsittely eduskunnassa (TS-asiat). Eduskunnan työjärjestyksen 30 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään niistä menettelysäännöistä, joiden nojalla eduskunta toteuttaa Lissabonin sopimuksen mukaista toissijaisuusvalvontaa. Työjärjestys antaa suurelle valiokunnalle keskeisen roolin toissijaisuusvalvonnan toteutuksesta. Se päättää asian ottamisesta tutkittavaksi toissijaisuusperiaatteen kannalta ja laatii

toissijaisuuskysymyksestä mietinnön täysistunnolle, mutta vain täysistunto voi päättää antaa EU:n toimielimille perustellun lausunnon syistä, joiden perusteella se arvioi, ettei EU-lainsäädäntöehdotus ole toissijaisuusperiaatteen mukainen. Suuri valiokunta pitää menettelyä kokonaisuutena arvioiden varsin raskaana ottaen huomioon muun muassa kansallisille parlamenteille asetettu varsin tiukka kahdeksan viikon määräaika huomautusten tekemiselle.

Suuri valiokunta katsoo, että toissijaisuusvalvonnan hallinnointi ja päätöksentekoon suunnattujen voimavarojen resursointi olisi pyrittävä suhteuttamaan asian tosiasialliseen merkitykseen eduskunnan kannalta. Menettely ei myöskään saisi muodostaa tosiasiallista kynnystä toissijaisuushuomautusten tekemiselle. Valiokunta ehdottaa, että eduskunnan puhemiesneuvosto nimittäisi työryhmän arvioimaan sitä, miten toissijaisuusasioiden käsittelyä voitaisiin kehittää eduskunnassa joustavammaksi perustuslain asettamien reunaehtojen puitteissa.

VI VALIOKUNNAN JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTOIMET

Suuri valiokunta toteaa, että valtioneuvoston selonteko on hyödyllinen kuvaus Suomen hallituksen Euroopan unionia koskevista näkemyksistä. Selonteon painopiste on jo sellaisten unionin politiikkojen loppuunsaattamisessa, joista selonteon antamisen aikana on jo aikaisemmin päätetty tai annettu esitys. Valittu esitystapa ohjaa myös selonteon aikaperspektiiviä siten, että konkreettisimmin selostetaan asioita, joihin valtioneuvosto on jo aikaisemmin voinut vaikuttaa. Tämä lähestymistapa jättää vähän sijaa uusille aloitteille tai kansalliselle kunnianhimmolle.

Suuri valiokunta katsoo, että Suomella on tilaa suuremmalle aktiivisuudelle tässä mietinnössä tarkemmin eritellyissä kysymyksissä. Keskei-

simmiksi näistä valiokunta arvioi kysymykset EU:n toimivaltojen tarkoituksenmukaisemmasta käytöstä sekä talous- ja rahaliiton pidemmän aikavälin kehityksestä.

Valtioneuvosto on antanut lukuisia selontekoa täydentäviä selvityksiä. Suuri valiokunta kiinnittää huomiota erityisesti valtioneuvoston selvitykseen Suomen EU-politiikan avaintavoiteista 2014 (E 156/2013 vp), joka valiokunnan mielestä tarjoaa hyvän pohjan ensi vuoden nimitettävän uuden Euroopan komission toimikauden alun politiikkaa koskevien Suomen tavoitteiden määrittelylle.

Suuri valiokunta toteaa, että vuonna 2014 nimitettävän komission ohjelman valmistelu on jo alkanut. Viitaten selonteon esitykseen varhaisen vaikuttamisen merkityksestä valiokunta odottaa, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle kevätestuntokauden alussa kattavan, selkeään tilanneanalyysiin perustuvan ja valtioneuvoston painopisteet selkeyttävän selvityksen avaintavoitteistaan komission tulevalle ohjelmakaudelle. Asian tärkeyden vuoksi valiokunta lähtee siitä, että näistä Suomen strategisista tavoitteista käydään riittävästi julkista keskustelua sekä eduskunnan täysistunnossa että valiokuntien järjestämissä kuulemistilaisuuksissa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella suuri valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toimitaessaan mietinnössä mainitut selvitykset samalla antaa riittävät tiedot eduskunnassa näillä valtiopäivillä jatkuvalle keskustelulle Suomen Euroopan unionia koskevista lähivuosien tavoitteista ja painopisteistä.

Helsingissä 7 päivänä helmikuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Miapetra Kumpula-Natri /sd	Kimmo Sasi /kok
vpj.	Annika Lapintie /vas	Anni Sinnemäki /vihr
vpj.	Paula Lehtomäki /kesk	Jouko Skinnari /sd
jäs.	Sirkka-Liisa Anttila /kesk	Kimmo Tiilikainen /kesk
	Juho Eerola /ps	Lenita Toivakka /kok
	Christina Gestrin /r	Tytti Tuppurainen /sd
	Jukka Gustafsson /sd	Sinuhe Wallinheimo /kok
	Pietari Jääskeläinen /ps	Sofia Vikman /kok
	Anne Louhelainen /ps	Anne-Mari Virolainen /kok
	Riitta Myller /sd	vjäs. Sauli Ahvenjärvi /kd
	Lasse Männistö /kok	Johannes Koskinen /sd
	Mauri Pekkarinen /kesk	Jari Leppä /kesk.
	Vesa-Matti Saarakkala /ps	

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Anna Sorto
valiokuntaneuvos Peter Saramo.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Valtioneuvoston selonteko maamme EU-politiikasta on sanalla sanoen pettymys. Selonteko on hajuton ja mauton, leikkaa ja liimaa -raportti, josta Tampereen yliopiston valtio-opin professori Tapio Raunio on osuvasti todennut seuraavasti: ”Selonteko on yhdentekevä, latteudessaan masentava asiakirja, joka antaa huonon — mutta samalla ehkä realistisen — kuvan hallituksen tahtotilasta ja kyvykkyydestä.” Tähän on valittavan helppo yhtyä. Hallituksen EU-politiikka on tuuliajolla.

Moni selonteon osio näyttää olevan kopioitu lähes suoraan komission tai neuvoston tiedotteista. Selonteon yleinen ilme on julistuksenomainen, ja sitä leimaa täysi kritiikkittömyys unionia kohtaan. Selonteosta huokuu ajatus siitä, että unioni tai komissio ei tee mitään väärin ja että mahdolliset ongelmat ovat ennen kaikkea sellaisten jäsenmaiden syytä, jotka eivät ole noudattaneet komission ohjeistusta. Käsittämättömänä voidaan pitää sitä, että selonteossa ei sanallakaan mainita sitä erittäin laajaa kritiikkiä, jota EU on ansaitusti saanut osakseen eurokriisin hoidossa. Päähuomio on vain reilussa integraatiossa.

Valtioneuvoston selonteko ei sisällä mitään visiota siitä, mikä olisi maallemme edullisin kurssi luovia EU:n historian syvimmässä kriisissä. Toteutetun EU-politiikan onnistumisia ja epäonnistumisia sekä niiden vaikutuksia ei analysoida sanallakaan. Maamme EU-politiikka on myötäillyt Saksaa ennen kaikkea eurokriisin hoidossa. Kataisen hallitus ilmeisesti kuvittelee, että EU-politiikassa Saksan etu ja Suomen etu ovat keskeisin kohdin yhteneviä. On kuitenkin vaikea nähdä, miten Euroopan keskiössä sijaitsevan Euroopan suurvallan ja pienen pohjoisen reunavaltion intressit kohtaisivat kovinkaan usein.

Suomen viiteryhmä on kansainvälisessä yhteistyössä perinteisesti ollut muut Pohjoismaat. Kuitenkin maamme syvempään integraatioon

uskonkappaleen tavoin nojaava EU-politiikka poikkeaa merkittävästi muiden pohjoismaiden pragmaattisemmasta, enemmän kansallista etua ajavasta linjasta. Eurooppalaista liittovaltiota rakennetaan ennen kaikkea euromaiden kesken. Suomi on ainoana pohjoismaana valuuttaunionin jäsen, joten ilman EU-politiikkamme suunnanmuutosta ajaudumme väkisin yhä kauemmas pohjoismaisista kumppaneistamme. Meidän on valittava, onko tulevaisuutemme lähin viiteryhmä kansainvälisessä yhteistyössä edelleen Pohjola vai Ranskan luotsaama eteläinen Eurooppa. Tämä ei ole pelkästään taloudellinen valinta vaan ennen kaikkea arvovalinta.

Perussuomalaiset ovat suuren valiokunnan mietinnön kanssa yhtä mieltä siitä, että tällä hetkellä EU-jäsenyyttä puoltavien argumenttien toistamista tärkeämpää on ”kehittää näkemystä siitä, mikä unionin kehityssuunta vastaa parhaiten Suomen tavoitteita”. Juuri siksi olemme pettyneitä siihen, ettei hallituksen selonteko kykene antamaan selkeää vastausta oleelliseen kysymykseen siitä, mitkä ovat hallituksen mielestä Suomen tavoitteet integraation syventämisessä. Missä menee raja? Hyväksyykö Suomi yhteisen velan, yhteisen budjetin sekä EU:n laajan kontrollin työmarkkinoihin, eläkepolitiikkaan ja sosiaaliturvaan? Nämä kaikki ovat jatkuvasti esillä euroalueen suurmaiden integraatiotavoitteissa. Euroalueen suunnan päättävät suurmaat, ei Suomi. Suomi kyllä istuu niissä pöydissä, joissa päätökset tehdään, mutta kuunteluoppilana ilman todellista valtaa. Selonteossa ei myöskään mainita, miten Suomi toimii silloin, kun euroalueen suunta on toinen kuin toivottu.

Myös monet suuren valiokunnan kuulemat asiantuntijat kiinnittivät huomiota kyseisiin puutteisiin. Kokenut EU-asiantuntija, valtiotieteen tohtori Peter Nyberg toteaa lausunnossaan, että selonteossa kuvatut Suomen EMU-tavoitteet jäävät pelkäksi toiveajatteluksi. Hallituksen toiveet ovat epätodennäköisten ja epäuskottavien oletusten varassa. Nyberg on perus-

suomalaisten kanssa samaa mieltä myös siitä, että taukoamaton pyrkimys kohti syvempää integraatiota johtaa lopulta jonkinlaiseen täydellisen liittovaltion malliin.

Euroopan unionin lähipiirissä toimiva ajatuspaja Bruegel, jota johtaa Jean-Claude Trichet, puolestaan toteaa tänä syksynä, että vallan keskittäminen Brysseliin kriisitoimien varjossa pienin askelin hivuttamalla ei onnistu. Niin sanottujen eurokraattien — joihin voidaan lukea myös suuri osa Jyrki Kataisen hallituksen ministereistä — tavoitteet eivät ajatuspajan mukaan onnistu niin kauan kuin jäsenmaiden kansalaiset eivät halua euroalueen muuttamista poliittista ja julkisen talouden valtaa keskittäväksi poliittiseksi unioniksi, fiskaaliunioniksi ja liittovaltioksi.

Bruegelin mukaan vaivihkainen liittovaltiokehitys on parasta pysäyttää välittömästi. EU:n tulee tehdä täyskäännös kohti päätös- ja talousvallan palauttamista EU:n toimielimiltä jäsenmaihin. Samanlaisia vaatimuksia ovat esittäneet muun muassa Ison-Britannian ja Hollannin hallitukset. Suomen hallituksen selonteko puolestaan ei kykene luomaan minkäänlaista suurta kuvaa tai linjavetoa Suomen EU-tason tavoitteista ja visioista.

Perussuomalaiset olisivat toivoneet selonteolta myös kattavampaa analyysiä unionin naapuruspolitiikasta sekä etenkin Venäjä-suhteista. Euroopan unionin ja Venäjän välisissä suhteissa on paljon parantamisen varaa, mikä ei palvele Suomen etua. Venäjä on Suomelle korvaamattoman tärkeä kumppani, minkä vuoksi meidän on tarkoin kuunneltava, kun EU haluaa puhua Venäjälle yhtenäisellä äänellä.

Toinen yksityinen puute selonteossa on se, että siinä ei käsitellä juuri lainkaan maahanmuuttoa, jonka merkitys nousee jatkuvasti yhä suuremmaksi. Euroopan unionin alueelle tulee vuosittain merkittävä määrä ulkomaisia työntekijöitä, pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. Hallituksen olisi ollut selonteossa hyvä linjata, mitä asioita Suomi pitää maahanmuuttopolitiikassa tärkeänä. Yleisestikin olisi tärkeää, että maahanmuutosta käytäisiin kiihкотonta ja asiallista keskustelua. Tärkeää olisi selventää kaikki aiheeseen liittyvät käsitteet ja jakaa keskustelu järke-

viin osa-alueisiin. Esimerkiksi humanitaarinen maahanmuutto ja työperäinen maahanmuutto ovat eri keskustelunaiheita.

Perussuomalaisten mielestä maahanmuuttorutiineihin liittyvää byrokratiaa tulee selkeyttää. Käsittelyajat on saatava nykyistä lyhyemmiksi. Kannatamme turvapaikkaturismia ehkäisevää Dublin-asetusta ja muita vastaavia toimenpiteitä. Edellytämme, ettei Dublin-menettelystä luovuta missään jäsenmaassa edes talouskriisin varjolla. EU:n ei tule päättää, minkä verran ja minkälaista maahanmuuttoa jäsenmaiden tulee vastaanottaa.

Perussuomalaista EU-politiikkaa

Perussuomalaisten EU-linja on rakentava ja kriittinen. Haluamme vähemmän mutta parempaa EU:ta. EU ei ole erehtymätön, vaan unionia saa ja myös pitää arvostella. Se on nykyisellään byrokraattinen organisaatio, joka polkee jäsenmaidensa demokratiaa. EU:n tulee olla jäsenmaidensa kansojen palvelija, joka kunnioittaa jäsenmaiden itsemääräämisoikeutta.

EU:n kehittäminen liittovaltioksi on torjuttava. Emme hyväksy rahan ja vallan keskittämistä Brysseliin emmekä tulonsiirtojen kasvattamista jäsenmaiden välillä. EU on parhaimmillaan itsenäisten valtioiden löyhänä talous- ja vapaakauppaliittona. Kannatamme kaupan esteiden purkamista ja kauppaliiton vahvistamista.

Yhdentymisen syveneminen ei voi olla itsetarkoitus. EU:n kehittämisen lähtökohdaksi ei voida ottaa selonteon linjaamaa reilua ja oikeudenmukaista integraatiota. Tämä näkökulma pitää syvenevää yhdentymistä ja vallan luovutusta Brysseliin itsestäänselvyytensä. Puhe reilusta ja/tai järkevästä integraatiosta on käytännössä liittovaltion tukemista. Lisäksi hallituksen olisi otettava kantaa myös siihen, miten Suomi toimii sellaisessa tilanteessa, jossa muut jäsenmaat ajavat ”epäreilun” integraation suuntaan.

EU on väline jäsenmaiden yhteisen edun palvelemiselle, ei itseisarvo. EU on poliittinen projekti, ja siitä irtautuminen on sekin nähtävä mahdollisena vaihtoehtona, mikäli jatkossa unionin

katsotaan aiheuttavan Suomelle enemmän haittaa kuin hyötyä.

Perussuomalaiset hyväksyy Suomen eurojäsenyyden toistaiseksi olemassa olevana tosiasiana, joka kuitenkin voi muuttua tai voidaan muuttaa. Toisin kuin muut puolueet, emme ole poliittisesti sitoutuneita euroon, vaan ainoastaan Suomen ja suomalaisten etuun.

Perussuomalaiset vastustaa jyrkästi tukipakettipolitiikkaa, joka aloitettiin keskustan pääministerikaudella ja jota on kokoomuksen ja sosiaalidemokraattien johdolla jatkettu. Tukipakettipolitiikka on moraalitonta, järjetöntä ja EU:n perussopimuksen vastaista.

Suomalaisten veronmaksajien rahojen laaja kierrättäminen Brysselin kautta ei ole maamme edun mukaista. Huomattava osa rahoista uppoaa hallintoon, ja lisäksi myönnettyt tuet ovat tehotomia ja huonosti kohdennettuja; myös Suomessa. Kaiken lisäksi tukien hakuprosessit ovat varsinkin pienempien yritysten kannalta kohtuuttoman byrokraattisia. Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkijan Mika Malirannan arvion mukaan EU:lta saatu tukieuro on Suomen talouskasvun kannalta vain 50 sentin arvoinen. Tulonsiirtoja eri jäsenmaiden välillä tulee näin ollen pienentää ja unionin budjettia leikata. Unionille ei tule myöskään antaa verotusoikeutta eli niin kutsuttuja omia varoja. EU:ta on uudistettava vähemmän byrokraattiseen suuntaan. Perussuomalaiset haluavat käynnistää EU:ssa byrokratian leikkaustalkoot, joissa EU-hallinnon eri osaluille annetaan tiukka tuottavuusohjelma, joka sisältää vähintään määräyksen jäädyttää menojen kasvun tai mieluummin höylätä kuluja alas päin.

Linjamme johdonmukaisena osana perussuomalaiset vastustaa niin yhteisvastuumekanismeja (kuten Euroopan vakausmekanismia) kuin niitä täydentäviä, jäsenmaiden talousohjausta sisältäviä lainsäädäntöpaketteja (esim. six-pack ja two-pack). Yhteisvastuu kasvattaa talouspolitiikan moraalikatoa, ja EU:n talousohjaus taas kaventaa jäsenmaiden itsenäisyyttä. Talouskurin omaksuminen on asenne eikä sopimus, ja sen omaksuminen on jokaisen jäsenmaan omalla vastuulla niin oman kuin yhteisen edun takia.

Myös löysän talouskurin seurausten kantaminen on jäsenmaiden omalla vastuulla. Edellä mainittujen lainsäädäntöpakettien takia Euroopan unionin komissio on päässyt tarkastelemaan Suomen taloutta ja antamaan siitä omat arvionsa ja suosituksensa. Sekä valtiovarainministeriö että EU:n komissio uskovat, että Suomen julkinen velka nousee vuonna 2014 yli 60 prosenttiin BKT:sta. Se tarkoittaa sitä, että Suomi rikkoo yhteistä vakaus- ja kasvusopimusta. Meistä tulee yksi maa yhteisten sopimusten rikkojien joukossa. Asiat eivät kuitenkaan ole aina niin yksinkertaisia, kun kysymyksessä on Euroopan unioni. Vaikka säännöt ja rajat ovat selvät, komissio katsoo, että Suomi ei rikokaan velkakriteereitä. Miten se näin voi olla? Siksi, että Suomi on itse pyytänyt komissiota ottamaan huomioon pari seikkaa: ensinnäkin on heikko suhdannetilanne. Ja sitten, mikä tärkeämpää, Suomi on osallistunut niin sanottuihin ”solidaarisuusoperaatioihin”. Suomen valtion velka on noussut raja-arvojen yli sen takia, että me olemme karranneet rahaa euron ongelmamaihin ja ottaneet sitä varten lisää velkaa. Suuressa valiokunnassa on jo jouduttu näkemään, mitä itsenäisen budjettivallan menettäminen tarkoittaa. Komissio antaa Suomelle ohjeita ja kehotuksia, ja jos tavoitteista poiketaan, komissio voi antaa Suomelle varoituksen. Jos Suomi ei edelleenkään ryhdy toimiin, prosessissa voidaan edetä sanktioihin saakka. Perussuomalaiset kiinnittävät muutenkin huomiota komission toimintaan. On hyvin kyseenalaista, että aloiteoikeus on Euroopan unionin päätöksenteossa annettu elimelle, jonka jäseniä kansalaiset eivät pääse valitsemaan. Komission antamista esityksistä pitäisi myös pystyä antamaan palautetta mahdollisimman ajoissa jo valmisteluvaiheessa. Päätöksenteko kaipaa avoimuutta ja kansalaisten parempaa huomioimista. Lisäksi komission tulisi tehdä nykyistä laajempia ja tarkempia arviointeja uusien direktiivien ja asetusten vaikutuksista. Yksi Euroopan unionin syvistä ongelmista on se, että yhdentymisen aiheuttamia ongelmia yritetään edelleen ratkaista lisäämällä yhdentymistä. Tämä on vievässä EU:ta kohti liittovaltiota. Suunta on käännettävä ja ongelmaruuhka torjuttava ongelmia

aiheuttanut sääntelyä purkamalla. Sitä varten tarvitaan tehokkaita keinoja. Lissabonin sopimus toi EU:n päätöksentekoon ns. keltaisen kortin: jos kolmasosa kansallisista parlamenteista vastustaa EU:sta tulevaa esitystä toissijaisuusperiaatteeseen vedoten, komission on harkittava ehdotustaan uudelleen. Tätä mahdollisuutta on Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen käytetty vain kahdesti. Perussuomalaiset haluaa Suomen reagoivan aktiivisemmin unionin päätöksentekoon. Keltaisen kortin rinnalle tulisi tuoda myös punainen kortti, joka kieltäisi komissiota kokonaan jatkamasta punaisen kortin saaneen ehdotuksen käsittelyä.

Perussuomalaisten mielestä Suomen tulisi lähteä tukemaan Isoa-Britanniaa ja Hollantia, jotka pyrkivät uudistamaan Euroopan unionia kansalaisten kannalta parempaan ja toimivampaan suuntaan. Euroopan unionin kehitys kaipaa joustavuutta. Jos jotkin maat haluavat edetä kohti syvempää integraatiota, yhteisvastuuta ja keskitettyä valtaa, niitä ei pidä estää. Suomen ei kuitenkaan tule olla mukana sellaisissa pyrkimyksissä. Meitä palvelee parhaiten löyhä Euroopan unioni, jonka keskiössä ovat yhteismarkkinat, kilpailukyky ja jäsenmaiden itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen.

Euroopan keskuspankin roolista

EMU:n keskeinen toimija Euroopan keskuspankki EKP ilmoitti jo syksyllä 2012, että tarvittaessa se on valmis ongelmamaiden joukkovelkakirjojen rajattomiin ostoihin jälkimarkkinoilta. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa rahan painamista, sillä jos jokin maa saisi markkinoilta lainaa vain erittäin korkealla korolla, sen joukkovelkakirjat voitaisiin luokitella arvottomiksi roskalainoiksi. Aika ajoin on puhuttu siitä, että esimerkiksi Kreikan velkoja saatetaan leikata. Kyse ei enää ole pienistä summista, vaan luottotappioita saattaa kertyä kymmeniä miljardeja euroja, vieläpä ilman takeita halutusta lopputuloksesta.

Euron kurssi on tällä hetkellä yliarvostettu ja Suomelle liian korkea, minkä vuoksi vientiteollisuutemme kilpailukyky kärsii ja teollisuustyö-

paikat karkaavat Suomesta. Samaan aikaan taloudelliset vastuumme toisten euromaiden lainoista mitataan eri laskelmien mukaan kymmenissä miljardeissa euroissa, mikäli kaikki riskit realisoituvat. Suomi velkaantuu jo nyt hurjaa vauhtia.

Olemassa olevien tukimekanismien koko ei riitä, mikäli jokin iso euromaa ajautuu vararikoon. Silloin EKP joutuu lähtemään joukkovelkakirjamarkkinoille eli laittamaan painokoneensa käyntiin. Maksun hoidamme me. Euron arvo saattaisi alentua romahtamalla eli euro devalvoituisi. Romahduksesta seuraisi inflaatio ja raju korkojen nousu. Silloin olisimme todellisessa liemessä: ensin tukimekanismien myötä olisimme saaneet maksettavaksemme kymmenien miljardien laskun, menettäneet yliarvostetun euron takia merkittävän osan teollisuuttamme, työttömyys olisi kasvanut huomattavasti, ja sitten velkaiset kotitaloudet saisivat romahtaneen euron takia kaupan päälle vielä rajun asuntovelkojen korkojen nousun.

Energia-, teollisuus- ja ympäristöpolitiikka

EU:n tulee kaikin keinoin pitää kiinni teollisuutensa kilpailukyvästä. EU-maat tarvitsevat teollisuuden työpaikkoja noustakseen talouskriisistä ja turvatakseen hyvinvointinsa. Tuotannon siirtäminen kolmansiin maihin ei paranna maanosamme kilpailukykyä. Päinvastoin: se rapauttaa ja lamaannuttaa koko talousalueen teollisuuden ja oman tuotannon.

Kilpailukykyinen teollisuus edellyttää kohtuullista energian hintaa. EU:n on pyrittävä kohtamaan energiaomavaraisuuttaan. Olemme avoimia tutkimaan kaikkia ratkaisuja tämän tavoitteen edistämiseksi ja puollamme kotimaisen energialähteidemme hyödyntämistä.

Ilmastopolitiikassa päästöjen minimointi on päätavoite. Nykyisenkaltaisella päästökaupparjestelmällä ja määrällisellä päästötavoitteiden pienenemisellä tavoite ei kuitenkaan toteudu mielekkäästi. Nykyisillä päätöksillä hidastetaan talouden kasvua ja aiheutetaan työttömyyttä teollisuudelle. Samalla ulkoistamme saastutavaa teollisuutta vähemmän säännellyille mark-

kinoille, mikä globaalisti vain pahentaa ympäristöongelmia. EU:n ilmastopäätöksillä ollaan myös horjuttamassa sosiaalista oikeudenmukaisuutta, koska korkeammat energiahinnat rokotavat eniten vähävaraisia.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta ottaa edellä esitetyn huomioon ja edellyttää valtioneuvostolta uutta, selkeää esitystä Suomen tavoitteista ja realistisesta strategiasta Euroopan unionissa. Vailla suuntaa ajeltiminen ei ole Suomen eikä suomalaisten etu.

Helsingissä 7 päivänä helmikuuta 2014

Juho Eerola /ps
Pietari Jääskeläinen /ps

Anne Louhelainen /ps
Vesa-Matti Saarakkala /ps

VASTALAUSE 2

Perustelut

Hallitus antoi EU-selonteon eduskunnan käsiteltäväksi tärkeällä hetkellä. Talouskriisi on syönyt ihmisten luottamusta Euroopan kykyyn turvata työllisyys ja hyvinvointi. Maailmantalouden muutokset sekä kärjistyvät globaalit ongelmat ovat haastaneet unionin kyvyn toimia uusissa oloissa. Unionin yhtenäisyys, sen ulkoinen toimintakyky ja demokraattisten mekanismien kestävyys ovat koetuksella.

Valtioneuvosto ei ole selonteossaan kyennyt tilanteen laaja-alaiseen ja kokonaisvaltaiseen analyysiin eikä selkeästi asettamaan Suomen tavoitteita saati niiden keskinäistä tärkeysjärjestystä. Sen vuoksi selonteko ei yllä strategiselta asiakirjalta vaadittaviin mittoihin. Selonteko on luonteeltaan enemmän taaksepäin katsova luettelomainen selostus asioista kuin näkemyksellinen asiakirja, joka tarjoaisi selkeät puitteet Suomen lähivuosien EU-politiikalle.

Suuren valiokunnan mietinnössä on suurelta osin onnistuttu syventämään EU-politiikan kysymyksiä tavalla, joka tuo latteaan selontekoon selkeää lisäarvoa.

Keskustan eduskuntaryhmä suhtautuu myönteisesti Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa ja pyrkii edelleen kehittämään käytännönläheistä eurooppalaista yhteistyötä. Sen keskeinen elementti on oikea työnjako asioiden hoidossa paikallisen, kansallisen ja unionitason päätöksenteon kesken. Suomen tulee olla aktiivinen ja aloitteellinen EU:n jäsen. Keskustan eduskuntaryhmä korostaa EU-politiikan johdonmukaisuuden välttämättömyyttä niin unionin toimissa kuin Suomen omassa EU-politiikassakin.

Keskustan eduskuntaryhmä näkee mietinnön tavoin, että Euroopan unionin puutteita on korjattava reippain ottein. Tässä uudistustyössä unionin yhtenäisyyden vahvistamisen tulee olla keskeinen ohjenuora. Unionin toimintakyvyn ja hyväksyttävyyden näkökulmasta on elintärkeää, että se pystyy nykyistä paremmin keskittymään

olennaisiin asioihin. Unionin on kyettävä hillitsemään säädöstulvaa. Niissä asioissa, joissa EU-säädöksiä annetaan, on tarkoin harkittava, kuinka pitkälle viety yhdenmukaistaminen on tarpeen ja miten parhaiten pystytään huomioimaan kansalliset erityisolosuhteet. Perussopimuksissa on sovittu unionin toimielinten tehtävistä ja rooleista: Suomen on omalta osaltaan oltava varmistamassa, etteivät komissio ja parlamentti laajenna toimintakenttäänsä ulommalle, kuin mitä jäsenvaltiot ovat niille perussopimuksissa osoittaneet.

Talous- ja rahaliitto EMU

Viime vuodet Euroopan unioni on paininut talouskriisin kanssa. Talouden ja pankkisektorin ongelmat ja niiden ratkominen ovat käpertäneet unionia sisäänpäin. Tämä on omalta osaltaan heijastunut unionin globaalin aseman heikentymisenä. Keskustan eduskuntaryhmä muistuttaa, että eurokriisin synnyssä sääntöjen puute ei ollut keskeinen tekijä, vaan niiden noudattamatta jättäminen. Rahaliiton menestyminen voidaan lunastaa vain yhteisten sääntöjen tiukalla noudattamisella.

Suomen talous kasvaa vaatimattomammin kuin euroalueella keskimäärin. Suomi on ajautumassa tilanteeseen, jossa maa rikkoo talous- ja rahaliiton sääntöjä. Suomen julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on nousemassa yli 60 %:n kuluvana vuonna. Suomen on saatava oma julkinen taloutensa tasapainoon panostamalla kasvuun, työllisyyteen ja julkisen sektorin tuottavuuteen. Suomi on vaarassa menettää merkittävän siivun talouspolitiikan kansallises-ta liikkumatilasta, ellei hallitus pysty tekemään tarvittavia päätöksiä talouden tasapainottamiseksi.

Keskustan eduskuntaryhmä näkee mietinnön tavoin välttämättömänä, että pankkien ja valtioiden kohtalonyhteys katkaistaan. Tämän vuoksi yhteisen pankkivalvonnan perustaminen on tär-

keää. Emme kuitenkaan hyväksy esitettyä kriisiratkaisumallia. Yhteinen kriisiratkaisurahasto ja pankkien yhteisvastuullinen suora pääomitus irrottaa pankin kotimaan vastuusta suhteessa kriisirahastoon ja siirtää velkoja-velallisuusuhteen pankin ja kriisirahaston osakkaiden eli muiden eurovaltioiden väliseksi.

Hallituksen EU-politiikan heikkous on euroalueen tulevaisuusanalyysin puuttumisessa ja erilaisten vaihtoehtojen vaikutusten ja riskien arvioinnissa. Keskustan eduskuntaryhmä odottaa, että suuren valiokunnan edellyttämän EKP:n mandaattia koskevan selvityksen lisäksi hallitus tuottaa eduskunnan käyttöön esitettyä kattavamman kokonaiskuvan euroalueen tilanteesta ja erilaisten kehitysvaihtoehtojen vaikutuksista ja riskistä. Tässä työssä on syytä käsitellä myös EKP:n kautta syntyvät ja syntyneet riskit ja vastuut.

Unionin on otanut merkittäviä askeleita talous- ja rahaliiton vahvistamiseksi, mutta samalla vaarana on kansallisen budjettivallan kaventuminen ja yhteisvastuullisten taloudellisten riskien kasvaminen. Keskusta pitää välttämättömänä, että Suomen kansallinen budjettisuvereniteetti turvataan ja pitkälle edenneelle taloudelliselle yhteisvastuulle asetetaan selkeät rajat.

Biotalous

Keskustan eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että EU on aktiivinen ilmastonmuutoksen torjunnassa. Tässä asiassa päästöjen vähentäminen, energiatehokkuuden parantaminen ja uusiutuvien energialähteiden käytön lisääminen ovat avainasemassa. Keskustan eduskuntaryhmä pitää käsittelemättömänä Suomen hallituksen politiikkaa, joka on johtanut kivihiilen käytön lisääntymiseen kotimaisen lähi- ja uusiutuvan energian sijasta. Keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että jäsenmaakohtainen sitova uusiutuvan tavoite olisi edelleen paras keino edistää siirtymää kohti kestäväää energiantuotantoa. Biotalous myönteiset mahdollisuudet on hyödynnettävä koko unionin alueella. Suomen on joka tilanteessa omin

päätöksin varmistettava kotimaisen lähi- ja uusiutuvan energian kilpailukyky.

Vaikka unionilla ei ole varsinaista omaa metsäpolitiikkaa, se pyrkii esimerkiksi metsästrategian avulla yhtenäistämään jäsenmaidensa metsäpolitiikkoja. Suomen on metsäsektorimme kansallisen merkityksen vuoksi pyrittävä vahvistamaan EU:ssa laaja-alaista ja myös nykyistä vahvemmin elinkeinonäkökulmat huomioon ottavaa näkemystä metsäkysymyksiin. Unioniin kuuluvalla boreaalisella metsävyöhykkeellä metsät ovat ensisijaisesti talousmetsiä ja siten erittäin tärkeitä raaka-aineentuottajia alan teollisuudelle. Metsäasioissa toimivallan tulee edelleen pysyä jäsenmailla, mutta yhteistyötä jäsenmaiden kesken ja koordinaatiota metsäsektoriin vaikuttavien politiikkojen välillä tulee edelleen parantaa. Biopolttoaineiden kestävyyskriteerit ovat yksi konkreettinen esimerkki eurooppalaisista säädöksistä, joilla voi olla merkittävää vaikutusta suomalaisen kestävään metsätalouden kehittämismahdollisuuksiin.

Keskustan eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että Euroopan unionin maatalouspolitiikan uudistuksissa pidetään kiinni siitä lähtökohdasta, että kaikissa unionin jäsenmaissa on voitava harjoittaa kannattavaa maataloutta.

Suomi neuvotteli EU-jäsenyys sopimukseen pusevyan artiklan 141, jonka tarkoituksena on poistaa niitä maataloudelle Euroopan unioniin liittymisestä aiheutuneita ongelmia, joita on vielä jäljellä, sen jälkeen kun yhteisen maatalouspolitiikan kaikki keinot on käytetty. Jäsenyysneuvotteluissa sovittu artikla on tarkoitettu sovellettavaksi aina, kun jäsenyydestä aiheutuvia ongelmia esiintyy yhteisen maatalouspolitiikan soveltamisen jälkeen, eikä artiklan soveltamisaikaa ole rajattu. Soveltaminen riippuu liittymisestä aiheutuneista vakavista vaikeuksista, joista yksi keskeisimpiä ovat ilmasto-olosuhteemme, harva asutus, pitkät välimatkat sekä tilarakenteemme.

Keskustan eduskuntaryhmä edellyttää, että perustuotantomme turvaamiseksi säilytetään jatkossakin mahdollisuus käyttää liittymissopimuksen välineitä.

Koheesiopolitiikka

Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikka tarvitsee kipeästi byrokratianpurkuremonttia.

Euroopan unionin laajuinen alue- ja koheesiopolitiikka on tärkeä erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomelle niiden harvan asutuksen vuoksi. Pohjoiset harvaan asutut alueet on huomioitu Suomen liittymissopimuksen perusteella EU:n alue- ja koheesiopolitiikassa, ja niiden aluekehitykseen osoitetaan erityistukea.

Keskustan eduskuntaryhmä on pettynyt hallituksen saamattomuuteen EU:n koheesiopolitiikassa. EU:n alueohjelmien rahoitus Suomessa leikkautuu peräti yhdellä kolmanneksella. Suomi maksaa EU:n yhteisen aluepolitiikan rahoituksesta moninkertaisen summan verrattuna siihen, mitä saamme sieltä oman aluepolitiikkamme rahoittamiseen.

EU-rahoituksen lisäksi tarvitaan kansallista sitoutumista kaikkien alueiden kehittämiseen ja niiden välisten kehityserojen tasaamiseen. Vain siten koko Suomen kilpailukyky ja työllisyys sekä kaikkien suomalaisten hyvinvointi on mahdollista saavuttaa.

EU-sääntelyn yksinkertaistaminen ja hallinnollisen taakan purkaminen

Keskustan eduskuntaryhmä korostaa EU-tason sääntelyn yksinkertaistamista, lainsäädännön yrityksille aiheuttaman hallinnollisen ja taloudellisen rasituksen purkamista ja huolellista pohdintaa siitä, millainen sääntely ylipäätään on tarpeen. Liiallinen sääntely aiheuttaa erityisesti pk-yritysten kilpailukyvyille merkittävää haittaa. Tämän vuoksi kilpailukykyvaikutukset on säädösehdotuksia annettaessa selvitettävä etukäteen. Keskustan mielestä Suomen on osallistuttava aktiivisesti ja ennakkoluulottomasti Euroopan unionin lainsäädännön virtaviivaistamisesta käytävään keskusteluun ja päätöksentekoon.

Kansallisen edun määrittäminen, aktiivinen ennakkovaikuttaminen ja priorisointi

Suomen tulee parantaa EU-politiikan priorisointia ja täten pystyä lisäämään sen vaikuttavuutta. Kansallinen etu tulee määritellä kokonaisstrategiana, joka perustuu selkeään tilanneanalyysiin sekä konkreettisiin tavoitteisiin ja keinoihin, joiden tärkeysjärjestys on selvä. Keskustan eduskuntaryhmän näkemyksen mukaan hallituksen kykyä EU-politiikan suunnitteluun tulee merkittävästi parantaa.

Suomen on EU-vaikuttamisessaan otettava huomioon toimielinten nykyinen rooli ja panostettava aktiiviseen ennakkovaikuttamiseen. Avoin, kansantajuinen ja Suomen etuja ajava EU-politiikka on avainasemassa kansalaisten luottamuksen vahvistamisessa Euroopan unioniin.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että eduskunta hyväksyy seuraavan kannanoton,

että eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto EU-politiikassaan asettaa selkeät rajat taloudellisen yhteisvastuun lisääntymiselle,

että eduskunta kehottaa valtioneuvostoa syventämään ja laaja-alaistamaan analyysiään EU:n nykytilasta ja unionin sekä euroalueen kehitysvaihtoehtoista ja

että eduskunta edellyttää valtioneuvoston selkeyttävän Suomen EU-politiikan tavoitteita ja niiden priorisointia sekä parantavan Suomen EU-politiikan vaikuttavuutta ja täten edesauttaa suomalaisten luottamuksen vahvistamista unioniin.

Helsingissä 7 päivänä helmikuuta 2014

Paula Lehtomäki /kesk
Sirikka-Liisa Anttila /kesk
Mauri Pekkarinen /kesk

Kimmo Tiilikainen /kesk
Jari Leppä /kesk